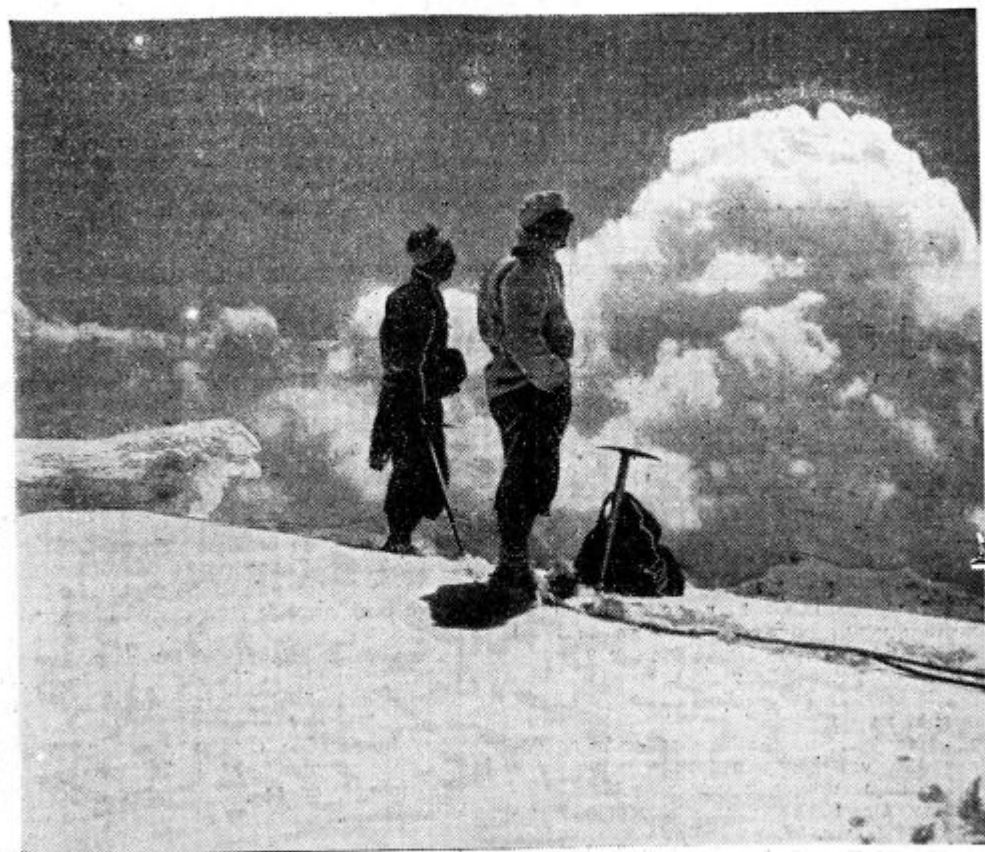

ŽIVLJENJE IN SVET

Na cilju

11

15. marca

Knjiža 9.

19 Ljubljana 31

Življenje in svet

Ilustrovana tedenska revija

Izhaja vsak petek in stane celoletno (dve knjigi) Din 80.—, polletno (ena knjiga) Din 40.—, trimesečno Din 20.—, mesečno Din 8.—, Posamezna številka Din 2.—.

Naročnina za inozemstvo: ITALIJA, trimesečno 8 lir, polletno 16 lir, celoletno 30 lir. — FRANCIJA, mesečno 4 franke. — ČESKOSLOVAŠKA, mesečno 6 kron. — AVSTRIJA, mesečno 1 šiling. — AMERIKA in ostalo inozemstvo letno 1½ dolarja.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knaflejeva ulica 5.

VSEBINA št. 11: Konec sveta. — Albert Jean: Novi služabnik. — Miselne brzovjavke na daljavo 2000 km. — In ž. I. E. Srom: Jalta. — Ali imajo živali dušo? — Staroslav: Janeza Trdine narodopisne drobtine. — Slike iz življenja in sveta. — Ivan Podržaj: Krivda Elija Piona (nadaljevanje). — Bajno bogastvo indskih mogotcev. — Ciril Šlebingger: Aluminij, kovina bodočnosti. — Razvoj letalstva v sliki in besedi (nadaljevanje). — Kako se izdelujejo trikfilmi. — Tedenski jedilni list. — Ako še ne veš. — Kaj so jedli naši predniki? — Glasba in očetovstvo. — »Plesna vera« na Japonskem. — Uganke in zanke. — Humor v slikah.

Kaj so jedli naši predniki?

Na to vprašanje odgovarja V. Forbin za Francijo, večina ugotovitev pa velja tudi za vso srednjo Evropo. Divjačine je mrgolelo po Franciji kakor po vseh zmernih krajinah v Evropi. Neznanska krdela divjih konj so se pasla po naših travnikih in misliti si moramo, da so imeli velik pomen v prehrani prvotnega človeka, saj so se našli velikanski kupi konjskih kosti, nakopičenih bržčas ob občasnih gonjah.

Vol visoke rasti, tur, se je klatil po naših šumah; po Franciji so ga še lovili do XII. stoletja. Po Nemčiji se je v manjših četah potikal še v XVI. stoletju. Pasma je izumrla že več ko pred 200 leti. (V čitanki za III. razred srednjih šol čitamo: »Tur se je... umaknil na sever in se danes drži v neznatnem številu edino še v běloviškem pragozdu na zapadnem Ruskem.« Dr. L. Poljanec, Prirodopis živalstva, 1929, str. 83, pa trdi, da je zarodnik domačega goveda, tur, še živel do 17. stoletja na Poljskem. Torej je treba subčevo besedilo popraviti v: »Litavski zober...« Tudi Brockhausov Kon, Lexikon 1903 svari: Man darf den Ur nicht mit dem Wissent verwechseln.)

Pa pustimo divjad in govorimo o domačih živalih. Kura, ki jo je omikani človek presadil v vse pokrajine na svetu, izhaja iz južnovzhodne Azije, koder še biva divja. Prebivalci Indije so jo upitomili že v prazgodovinskih časih; v zapadni Evropi se je pojavila šele z azijskimi rodovi, ki so se nastanili po naših deželah v daljnih časih, nazvanih kamenita doba.

Gos in raca sta se udomačili v Evropi (Koder bivata še v divjem stanju), že v

sivi davnini. Njuno okostje so našli v mostiščarskih seliščih, postavljenih pred 10 ali 12 tisoč leti na jezerskih obrežjih po Švici in severni Italiji.

Izvor domačega zajca je nepojasnen. Ne vemo niti, v kateri dobi, ne v kateri evropski deželi so ga najprej udomačili. Predniki špancev so bržkone prvi gradili ograde za kunce. Znano pa je, da so kraljkovo meso ljudje uživali po Italiji in Galiji dolgo prej, nego je Rim osvojil iberaki polotok.

Pura je zadnja pridobitev za naša dvočišča. Privadili so jo stari Mehikanci, v Evropo smo jo dobili stoprav v XVI. stoletju. Njeno francosko ime (dinde, dindon) in nemško (Indian) kaže na debelo Kolumbovo zmoto, ki je izstopil v Antiljih, meneč, da se je izkrcal v azijski Indiji.

Glasba in očetovstvo

Eno izmed številnih Cognacovih na grad za mnogočlanske družine je tokrat dobil ugleden skladatelj iz zapadne Francije. Ni se zadovoljil s tem, da vbija v glavo deci glasovno lestvico, temveč je hotel še »notirati« vsakega posameznika v svojem naraščaju. Evo kakšna imena jim je izbral: D o-minique, R é-my, M i-chel, F a-bien, S ol-ange, L a-zare in S i-mone. Srečna zakonca nista bila pripravljena, da se bo štorčila še osmič oglasila pri njima. Zadrega. Kar nenadoma pa vzklikneta: O c t a v e! Danes se otroci med seboj kličejo po začetnicah, po tonaki skali.

ŽIVLJENJE IN SVET

STEV. 11.

LJUBLJANA, 15. MARCA 1981.

KNJIGA 9.

E. Justin: »Materinska sreča« (lesorez)

Konec sveta

Tri možnosti za propast zemlje in ljudi

Vstari dobi pred razvitkom znanosti se je vprašanje o razsulu sveta spravljalo v bližnjo zvezo z nebeškimi znaki. Prvo poročilo o takem napovedovanju nesreče je iz l. 763. pred Kr., ko je Amur Dan III., kralj Asirije, opazoval popoln solnčni mrk v Ninivah nekaj mesecev prej, nego je bil pogubljen in njegova kraljevina uničena. To pomračenje je zabeleženo v ninnivskih napisih in v 8. poglavju Amosove knjige.

Naslednji nebeški znak je nastopil 340. leta pred Kr., ko so Makedonci pod Filipom, očetom Aleksandra Velikega, napadali Bizantium — sedanji Carigrad — in so jih ponoči Grki odkrili radi velike ognjene krogle, slične mesecu. Iz hvaležnosti so bizantinski Grki odtlej kovali svoj denar z likom polmeseca, ki so ga Turki pozneje usvojili, zadržavši ga vse do danes kot svoj narodni simbol.

Navesti bi mogli še znatno število repatic, o katerih se je verjelo, da so prerokovale smrt velikih ljudi: Cezarjevo 44. pred Kr., Vespazijanovo 79., Atilovo 451., Karla Velikega 814. in Harolda, angleškega kralja, 1066. Ta poslednji primer je dal Anglijo Normanom in premenil tok angleške zgodovine.

Tudi Beograd je nekdanj otela repata zvezda. L. 1456. po osvojenju Carigrada so Turki obkolili Beograd, a so se strahovito uplašili, videč, kako sablji podoben komet leze skozi polmesec, njihov simbol, in so v grozi pobegnili, ne vračaje se celih 70 let.

Iz naše ožje okolice bi omenil izredni prirodni pojav 10. februarja 1515., »solнца tri med tremi mavricami«, kakor poje Aškerc (Znamenja na nebu, Stara pravda). Ta prikazen je po ljudskem pojmovanju napovedovala hude čase. L. 1612. so tri solнца na Štajerskem kazala na bližnjo lakoto, medtem ko so štiri solнца 19. febr. 1929 dopoldne sevala preračunljivim glavam.

Početki mnogih vojn so padali v isti čas s pojavom zvezde repatice, n. pr. 30 letna, ki se je začela 1618, in Napoleonov pohod proti Rusiji 1811. Krimsko vojno (1854) med Rusijo, Anglijo in Francijo je spremenil pojav planeta Marsa, bojnega boga, v ozvezdju Leva, angleškemu simbolom. Ta sodobnost je tolikanj

prevzela velikega dvorskega pesnika Tennysona, da je svojemu sinu iz tega leta dal ime Lev.

Komet je pa tudi spremljal pričetek zadnjega, svetovnega požara 1914. Kometu je napovedalo nebeško znamenje: velika nova zvezda se je prikazala v ozvezdju Orla v juniju 1918. Ker je orel simbol Nemčije, se je to tolmačilo kot migljaj na nemško zmago, vendar ta zvezda se je jela manjšati ter giniti: Nemčija je bila poražena.

Pa najsi zgodovina pokazuje veliko število značilnih istočasnosti med nebeškimi znamenji ter nezgodami na zemlji, moderna veda trdi, da ni med temi pojavi nobene zveze. Vzrok omrknjenja je sedaj vsakomur znan in očitno je, da eklipse ne morejo napovedati uime na zemlji. O kometih pa vemo, da so sicer velikanski, vendar tako redki, da bi se mogel cel tak komet stlačiti v eno vrečo. Ali mogoče je, da bi nas plini kakega komete utegnili zastrupiti, ko bi šla zemlja skozi njegov rep, kakor bi se bilo moglo pripetiti l. 1910. ob zadnjem pojavu Halleyevega komete. Glede novih zvezd, podobnih oni, ki je nastopila ob koncu svetovnega pokolja v l. 1918., take nastajajo po eksploziranju zvezd; in če bi ta dogodek ugonobil celo poslednje kali življenja v svoji bližini, nam radi neznanske razdalje ne bi mogel nič hudega. Zaradi ogromnega razmaka med nebesnimi telesi je potemtakem zelo neverjetno, da bo konec sveta povzročilo trčenje naše zemlje ali našega osolnčja s kako zvezdo.

Do pred kratkim se je verovalo, da bi se zemlja mogla razpočiti, češ, da je njena skorja enolika pomarančni lupini sorazmerno s svojo notranjostjo. Najkasnejša raziskavanja pa pričajo, da je zemlja čvrsta do poli svoje globine, zato je nedoumljivo, da bi se kdaj razletela.

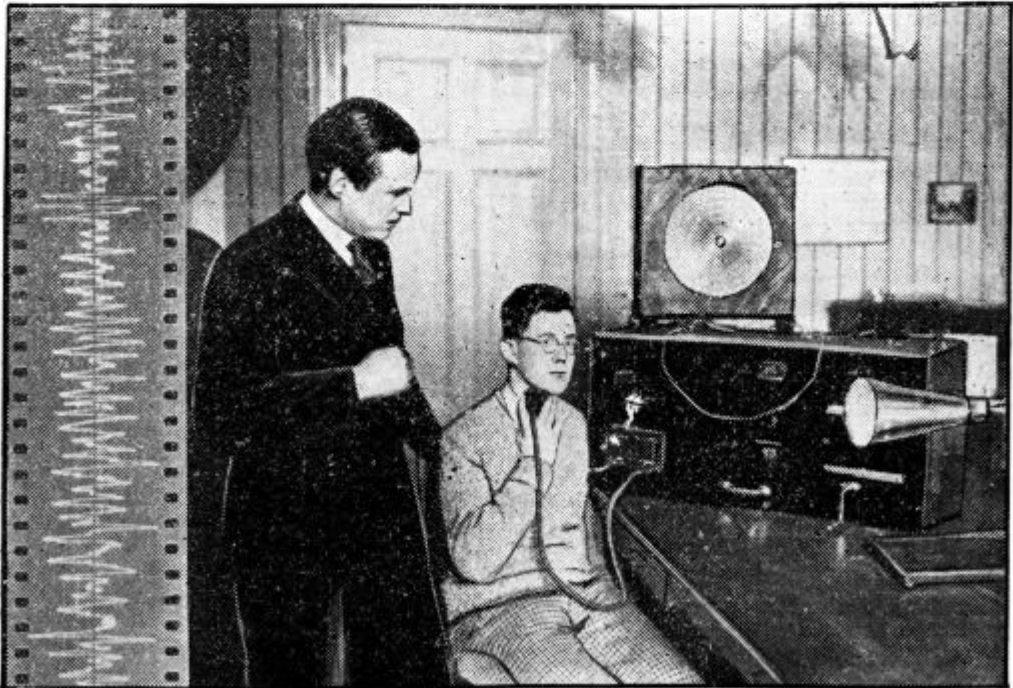
Biblija govori o zvezdah, ki bodo padale na zemljo. To je isto tako nemogoče, kakor bi bilo za milijon slonov, da cepnejo na eno bolho. Prevelike so. Obstoj pa neko nebeško telo, ki bo morebiti povzročilo pogibel s padanjem na zemljo. To je mesec. Po težnosti kakor po trenju med plimo ter oseko je mesec nekakšna zavora za zemljo. Vrtenje zemlje se stalno opočasnjuje, luna se hkrati odriava vse dalje in dalje od zemlje, a tudi njeno

okretanje se kolikor toliko zadržava. Nemara napoči čas, ko bosta dan in mesec enako dolga. Dnevi in noči na zemlji bodo takrat 47 naših sedanjih dni in noči. Ker se bo zemlja vrtela mnogo počasneje, se bo ravnik pričel krčiti, povzročujoč neznanske potrebe. Ker pa ne bo več trenja v zvezi s plimo in oseko in ker bo mesec visel stalno na enem mestu izven zemlje, saj ga ne bo več potiskalo dalje od zemlje, se ji bo obenem začel bližati. To se bo vršilo okoli l. 50.000.000.000.

Kadar se prično ti dogodki, bodo ljudje že navajeni, misliti milijon let naprej, pripravljati resno selitev na druge premičnice. Izbiro bodo imeli med Marsom, Venero in Merkurjem. Vsakemu od teh planetov se more marsikaj očitati, zato je težko naprej povedati, kateri bo izbran. Na Marsu utegnejo biti prebivalci, ki se bodo ljudem uprli. Venera je zamotana v gosto meglo, ki nam krije njeno površino. Merkur je tako blizu solnca, da mora biti njegova toplina neprijetna. Po vsej priliki se bo izjalovilo prvih tisoč

poskusov za preselitev na drugo zvezdo obhodnico. Toda na koncu bo vendar uspel kak poskus in s signali se bo dalo poslati obvestilo o pogojih za življenje na doseženem planetu. Ker bo spričo pomanjkanja kisika in brčkone tudi spričo velike toplote zemljanom nemogoče živeti na tem planetu, bo potreba odgojiti na zemlji pleme ljudi, ki se bodo prilagodili takim življenjskim pogojem. Za to se utegne potrošiti nekaj tisoč let. Tudi na katero drugo zvezdo se bo morda privedilo izseljevanje, vendar zaradi nevarnosti takih poletov bo večina zemljanov ostala tam, kjer so. Za naslednjih nekoliko milijonov let se bo luna stanovitno bližala zemlji; kadar pa se približa na nekoliko tisoč milj, tedaj se bo pričela razkrajati. Na tisoče drobcev se bo zagnalo v prostor in počeli bodo letati okoli zemlje nalik milijardam delcev, ki tvorijo prstane okoli Saturna. Človeštvo se bo poskrilo pod zemljo, toda mesec bo naglo jel liti razbeljeno lavo, ki bo napravila nekaj milj globoko plast na površju zemlje. Ljudski rod bo tačas izumrl.

Zdravniška diagnoza z elektriko

Znameniti fizik in strokovnjak za radio Manfred Ardenne (v črni obleki) je konstruiral aparat, ki s pomočjo katodnih žarkov (letečih elektronov) beleži na filmskem traku (levo) šumenje pri dihanju. Na ta način se da točno zasledovati potek bolezni,

Ali možno je, da se bo takratno človeštvo znalo ogniti tej opasnosti. V zadnjih 6000 letih omike se je človek marsičesa naučil in se šteje za jako razboritega. Zatorej ne moremo reči, koliko se mu bo razum še razvil v prihodnjih 50.000 milijonov letih, in čisto mogoče je, da iznajde način, kako preprečiti, da ne pade mesec na zemljo. V tem primeru bi hlad upropastil ljudi. Z žarenjem skozi prostranstvo se sonce zdržema manjša in se hladi, posledica tega je, da se zemlja postopoma oddalja od sonca. Izračunano je, da se vsakih sto let zemlja odmakne od njega za en aršin (ruski lakat = 0.71119 m). Potakem se bo v letu milijonov milijonov zemlja oddalila od sonca za deset milijonov milj in ker bo tedaj sonce znatno manjše in hladnejše, bo na zemlji tak mraz, da se ne bo dalo živeti na njej.

Ako svet prepade na kateri od teh dveh načinov, se bo to primerilo v zelo oddaljeni dobi. Vendar misliti smemo že na možnost, da svet pogine v katerem koli trenutku, to pa z razkosanjem in eksplozijo sonca. Zvezde kakor tudi nova zvezda v Orlu se razpočijo, in podoba je, da

so vse zvezde v isti fazi razvoja. Tudi to so zapazili, da je sonce v enaki razvojni stopnji, zato zrelo za razpadanje. Docela nemogoče je določiti, kdaj se to pripeti, zakaj po najnovejših podatkih znanosti je prav toliko verjetno, da se to zgodi danes kakor milijon let pozneje.

Ako pojde svet po zlu zavoljo razžarjene lave, ki bo vrela iz lune na zemljo, si moremo zamisliti, da bo z nekega daljnega sveta zvezdar, gledajoč skozi daljnovid po vesolju, nenadoma zaznal v daljini svetlo točko, katere dotlej še ni videl, in se bo čudil, kaj neki pomeni. Če pa se svet razdere zato, ker se bo razneslo sonce, tedaj bo astronom videl blede zvezdico, ki se bo zdajci tisočkrat jače razsvetlila, slično novi zvezdi v Orlu, ki se je pojavila l. 1918. Ko pa se svet zatrl zaradi hladnoče, povzročene po zmanjšanju sonca, bodo vsi človekovi napore, trud, težnje, težave, pridobitve in neuspeli poskusi izginili neopaženi, in ta daljni zvezdogled, pa naj še tako bistro pregleduje nebesa s svojim teleskopom, ne bo zaznal ničesar.

(Po F. L. Smithu)

Albert Jean

Novi služabnik

(Crtica iz detektivskega življenja)

Gospod Andrej Strojnik, ugledni industrijalec, je počakal, da je tajnik stopil iz pisarne in dobro zaprl za seboj vrata, nato je važno izjavil:

— Zadeva, zaradi katere se zatekam k vam po nasvet in po pomoč, gospod policijski direktor, je izredno kočljiva.

— Rad vas poslušam in sem vam ves na razpolago, gospod, je vljudno odgovoril visoki uradnik.

— Vidite, takole je: ministrstvo mornarice mi je poverilo — to vam je že itak znano — proučevanje, eksperimentiranje, izvršitev in morebitno fabrikacijo neke nove vrste cevi za torpediranje.

Policijski direktor je prikimal.

— Če bi ti važni načrti, ki mi jih je ministrstvo blagovolilo zaupati, prišli v roke komurkoli nepoklicanemu, bi bila to velika nesreča za našo nacionalno obrambo. Lahko si mislite, s kakšno tenkovestno skrbjo zapiram v svojo železno blagajno ta sveženj aktov in rish, kadar jih

neham študirati... Toda... opazil sem bil, da se je vkljub ključavnicam in skrivnim zapahom pa predelom nekdo —

vrag si ga vedi kdo — v moji odsotnosti vtihotapil do načrtov in po njih listal.

— Vaši tajniki? je mirno vprašal policijski direktor.

— Zanje odgovarjam kakor zase, je odgovoril industrijalec.

— Služinčad?

— Ah! Kdo ve? Morda, je zdajci odvrnil gospod Strojnik s skrbnim glasom... Leon, moj sluga, zanesljiv, imeniten možakar, gospod policijski direktor, nas je zapustil pred dvema mesecema, ker je moral iti domov streč svoji jetični ženi... Poslej sva z ženo zaman iskala nadomestila zanj... Nihče od strežnikov, ki nama jih je pošiljala posredovalnica za službe, ni mogel ostati delj ko tri dni... To je obupno!

— Koliko služinčadi pa imate sedaj?..

— Hišno, služkinjo za otroke in kuharico, seveda!

— Soferja ne?

— Pač, pa ta tu ne pride v poštev, saj ne vstopi nikdar v hišo. Oženjen je in pač stanuje v mestu.

— No torej? je vprašal policijski ravnatelj... S čim vam morem koristiti?

— Treba bi bilo organizirati v moji hiši zelo strogo, natančno premišljeno nadzorstvo, je odvrnil gospod Strojnik... Gotovo se krivec nahaja med ljudmi v moji okolici... Kdo bi to bil, o tem seveda nimam ne pojma ne sumnje!... Toda prepričan sem, da bi ga kateri vaših nadzornikov razkrinkal prav v kratkem času!... Glavno bi bilo, kaj ne, da bi od zelo blizu opazoval mojo služinčad, ne da bi seveda zbudil njeno nezaupanje.

Policijski direktor je malo pomislil. Potem je prijel poniklano telefonsko slušalko:

— Sporočite, prosim, Grčarju, da naj takoj pride v mojo pisarno, je dejal odločno.

In ko je spet odložil sprejemalo:

— Grčar je eden mojih najspretnjših, najzanesljivejših nadzornikov, je pojasnil gospodu Strojniku.

Mož je vstopil. Bil je fin, slok, obrit, in je takoj napravil na industrijalca najboljši vtis. Policijski ravnatelj mu je razložil vso zadevo, potem je vprašal:

— In vaš načrt?

— Popolnoma enostaven... Gospod Strojnik me z jutrišnjim dnevom vzame k sebi v službo za slugo. Ko se pri njem malo razgledam, uredim stalno nadzorstvo podnevi in ponoči. Vrag, če ne zagrabim krivca še pred koncem tedna!...

★

Služinčad je sprejela novega služabnika z velikim zadovoljstvom. Kajti Grčar je bil — kot sem že omenil — mož

jako ugodne zunanosti in silno prikupljivega vedenja. Imel je tudi zelo prijeten, topel glas. Kadar je razvrščal je-

dilni pribor, je često prepeval take ganljive pesmi, da so hišna, služkinja in kuharica kar hlipale od čuvstvovanja in si vse zavzete brisale solzne oči...

Celo v sobo za pušenje ga je bilo slišati, kjer sta gospa in gospod Strojnik po večerji, ko so otroci že spali, posedela v razgovorih in kramljanjih.

— Imenitno poje ta človek, je opomnil gospod Strojnik in skrivnostno pogledal ženo.

— In postrežbo pri mizi ima v malem prstu! je zadovoljno odvrnila gospa Strojnikova. Mislila bi zares, da je vse življenje stregel v boljših rodbinah.

— Pst, pst!

Nadzornik Grčar, lažni služabnik, je stopil v sobico. Prinesel je čaja. Ko je postavil pladenj s skodelicama, sladkornico, čajno ročko in vitko steklenico ruma na nizko strežno mizico, je nalahno pomežiknil.

— Nič posebnega? je dahnil gospod Strojnik in ga vprašujoče pogledal.

— Ne! Nič!

Prav do polnoči sta Strojnikova udobno uživala prijetno nočno tišino. Kako bi je ne, saj jima je stregel in ju obenem čuval ta spretni mož, ki je tako pozorno

bdel nad vsem, kar se je godilo v njuni hiši.

Preden je legel, se je hotel gospod Strojnik še enkrat mimogrede ozreti po svoji dragoceni zbirki spisov in načrtov. Stopil je v pisarno. Ko se je prepričal, da je popolnoma sam, je odprl železno blagajno, vzel iz nje obširen zavoj papirjev in ga težkal v roki. Zdajci se mu je zazdelo, da ga je v tilnik ošinil pogled. Ročno se je okrenil in poskočil.

Policijski nadzornik je stal na pragu pisarne, kazalec desne roke je držal na ušnicah in opazoval gospoda Strojnika.

— Ali morem iti spat? ga je vprašal industrijalec.

Nadzornik ni rekel nič, samo priklonil se je. Hišni gospodar je brž zaklenil blagajno in komaj slišno, po prstih odšel v svojo spalnico.

★

V naslednjih tednih je gospod Strojnik dvakrat ugotovil, da je vkljub točni Grčarjevi čuječnosti neka nebodijeteba roka — vrab si ga vedi kdaj — premaknila dragoceni zavoj z načrti z leve na desno stran železne blagajne. Takoj je obvestil o tem nadzornika. Ta je ugovarjal:

— Prisegam vam, gospod, da pazim vso noč nepretrgoma... Spanja potrebujem jako malo... Dve uri popoldne po kosilu mi popolnoma zadostujeta, kadar gre za važne zadeve... Res ne razumem, kako se je kdo mogel utihotapiti do zavoja!

— Podvojite pažnjo! mu je svetoval industrijalec...

Odkar je bil novi sluga v hiši, je gospod Strojnik znova užival naslade izvrstne, brezhibne postrežbe. Njegove hlače so bile spet vselej imenitno zlikane. Grčar je vedno, kadar je bila gospoda z doma, natančno zabeleževal telefonska sporočila. Prijateljje hiše je umel sprejeti s posebno prijaznostjo in eleganco, nadležne obiskovalce pa, ki jim je njegov sijajni nos že koj na vratih poduhal namen, je znal tako spretno odpraviti, da sami niso vedeli, kdaj in kako so se znašli na stopnicah spodnjega nadstropja.

Vsi znanci so gospo in gospoda Strojnika zavidali za tako izredno veččega slugo.

— Res sta imela srečo, so jima ponavljali, da sta tako brž nadomestila Leona. Saj res, kako pa gre njegovim ubogim bolnim ženi?

— Slabo, slabo, je resno odgovarjal gospod Strojnik... Mislim, da je ne bo več dolgo imel...

En mesec po Grčarjevi namestitvi pri gospodu in gospej Strojnikovi, je Leon brzojavno obvestil industrijalca, da mu je žena že umrla.

Gospod Strojnik je takoj nesel brzojavko svoji ženi.

— To pa torej ne bo dolgo trajalo, je pripomnila gospa in vzdihnila.

— Ne! ji je odvrnil soprog... Škoda! Grčar nama je tako izvrstno opravljal posle.

— Zdaj morava vzeti Leona nazaj v službo... Domenila sva se bila z njim tako, ko je odšel domov k bolni ženi.

Gospod Strojnik je zdajci odprl železno blagajno, vzel iz nje svoj znameniti zavoj z načrti in proračuni in ga razvezal. Kup popolnoma belih, nepopisanih papirjev se je raztresel po pisalni mizi.

— Ubogi, vestni Grčar, je pripomnil industrijalec... Če pomislim, da je ves mesec vse noči neutrudno bdel nad načrti, ki jih v resnici sploh ni!

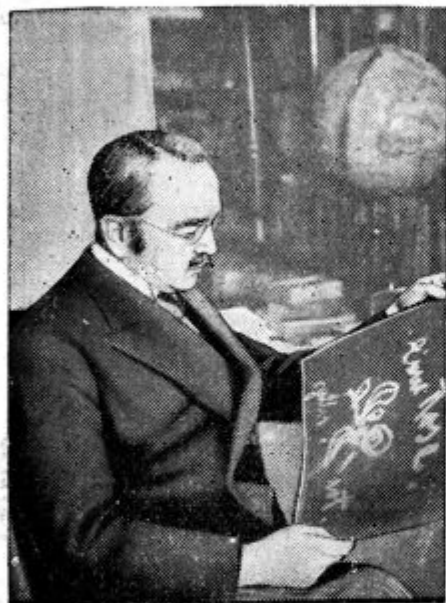
— Dati mu moraš lepo nagrado, je odvrnila gospa Strojnikova... Bil je zelo uslužen, da nama je tako požrtvovalno stregel za Leonove odsotnosti... Tvoja misel je bila izvrstna: v nobeni posredovalnici za službe bi ne bila mogla dobiti takega imenitnega sluge! (P. K—n.)

Miselne brzojavke na daljavo 2000 km

Dne 6. februarja ob pol osmih zvečer se je izvršil med Atenami, Dunajem in Berlinom, torej na razdaljo 2000 km nad vse zanimiv, kakor tudi posrečen poskus.

Prof. dr. Schröder z zavoda za metafizično raziskovanje v Berlinu je po-

Prof. Kristijan Schröder

skušal s pomočjo dveh telepatsko zelo občutljivih oseb, nekega učitelja glasbe in nekega poklicnega »magnetopata« oddajati kratke misli in preproste

risbe na Dunaj, kjer je fungiral kot sprejemnik stotnik Gross, in v Atene, kjer se je ponudil za eksperiment dr. Tanagra z mladim in izbornim medicinom, gđč. Elpeniki.

Oddajanje se je vršilo v presledkih petih minut, tako da si je prof. Schröder v prisotnosti obeh svojih medijev mislil nekaj preprostega, n. pr. kakšno črko, številko ali igralno karto, da je narisal kakšno preprosto figuro, krog, kvadrat itd. Brez posredovanja kakšnih aparatov, s samim osredotočenjem svoje volje sta stotnik Gross in gđč. Elpeniki registrirala, napisala in narisala te »pošiljke«; in na isti način sta sprejemala Schröderjeva pomagača in stotnik Gross »miselne brzojavke«, ki jih je dr. Tanagra oddajal v Atenah.

Eksperiment je uspel popolnoma, kakor so dokazovala pismena poročila, ki so si jih takoj nato izmenjali eksperimentatorji. Odkril nam je čudovite možnosti, ki jih skriva človek v svojih možganih, kajti prenos misli s samo voljo na daljavo 2000 km, tega na svetu še ni bilo.

Skoraj še bolj zanimiva pa je trditev prof. Schröderja, da za oddajanje kakor za sprejemanje miselnih pošiljk niti ni treba bog ve kakšne koncentracije volje in da je za to pripraven vsak človek. Če je to res, utegnemo doživeti čas, ko bodo še telegraf in telefon, radio in brezžični prenos slik na daljavo — zastarela in nepotrebna sredstva za občevarje med ljudmi!

Verstvo v Tibetu

Ako potuješ po Aziji, ne smeš nikdar pozabiti z vidika te resnice, da je za domačine vera najvažnejša zadeva. »L. 1903.« piše Sir Francis Younghusband, bivši predsednik Kraljevega zemljepisnega društva, »sem dobil političen nalog v Tibetu. Gle dati sem moral na to, da premagam odkrito sovražnost pri Tibetčanih in uvedem z njimi prijateljske odnose. No, v nobeni deželi ljudje ne gledajo na religijo z večjim čiščenjem. V Tibetu vlada duhovščina. Ne politika, ne umetnost, ne trgovina ne obrača nase pozornost vseh, pač pa religija. Zapazil sem, da so nam Tibetanci

samo zategadelj toliko protivni, ker se boje, da se bomo borili proti njih veri. Kadar sem vstopal v njih svetišča in samostane, sem spričo tega kazal največje spoštovanje do njihovih nazorov. Zivo sem se zanimal za njihove umetniške zaklade in za versko slovstvo ter jim poskušal dopovedati, da se mi verstvena vprašanja zde najtehtnejša. Izpodbujal sem vse častnike v misiji, naj me v tem posnemajo. Zato se je bojazen pri domorodcih urno razpršila in njih prvotna neizprosna sovražnost se je izprevrgla v zaupnost in prijateljstvo.«

Inž. I. E. Šrom

Jalta

I

Jalta,* velika kurtizana klasičnih dob, kaj se je s tabo zgodilo? Deset let v življenju mesta ne pomenja mnogo in vendar si se tako zelo spremenila v tem kratkem času! Zanemarjena si postala, površno skrbiš za svojo vnanjost! In dasi izpirajo avtomobilski vodni škroplilniki tvoj vsakodnevni prah s tal, dasi je tvoje pristanišče čisto pometeno kakor Place de la Concorde in dasi zopet

novljene in vzdrževane, toda nad njimi vendarle ni one skrbne roke, ki bi jim dajala individualno vabljuvost, oni lesk in blesk, po katerem si se odlikovala od pamtiveka in vselej.

Iz tvojih palač in vil, kjer je vladalo razkošje in izzivajoče izobilje, tako naravno združeno z drznim flirtom modrokrvnih tigrinj in modrokrvnih kavalirjev, je revolucija napravila sanatorije, v katerih bi naj dobivali novih sil docela drugi ljudje. Na kakršne si bila

Pogled na Jalta

žive tvoji hoteli, vendar si se silno spremenila, presenetljivo postarala. Pestrost tvoje vrhne obleke še ni vse, lepotica tvoje vrste se mora lišpati, se mora brigati za svoje intimnosti, in negovati svoje telo tako, kakor so to delale njene klasične, velike sestre.

Tvoje palače, gradovi, vile, hoteli, vinarne in razpadle gostilne so sicer ob-

sicer navajena v življenju prejšnjih pokolenj.

Vnesli so vate neko preprosto življenje, v tebe, Jalta, ki si tako ljubila rafinirane družabne prireditve in čar intimnih krožkov, ki si cenila samo svilo, dragulje, množice služinčadi, prešerno razkošnost. Vselili so se vate ljudje v raskavih suknhah, ženske v nogavicah sovjetskega tvorniškega izdelka ali celo brez njih, vsi brez najmanjšega zanimanja za vnanjost in dekorum, vsi s surovostjo primitivnega in drzno vse zahtevajočega življenja, ki vselej označuje nove vladarje in gospodarje na poljih, ki so bila že davno posajena in ki jih je obdelovala docela druga roka.

Jalta, lepotica, kurtizana, tisočkrat se vdajajoča tisočem, ali ne tuguješ ob bu-

* Inž. J. E. Šrom, novinarski ataše češkoslovaškega zastopstva v Moskvi, je kot tak ponovno prepotoval vso sovjetsko Rusijo. Študiral je razmere na licu mesta, videl vse s svojimi očmi, zato velja za enega najboljših poznavalcev sodobne Rusije. Pred dvema letoma je izdal o sovjetski Rusiji, o tamkajšnjih razmerah in življenju velezanimivo knjigo, ki ji je dal naslov »V Stalinovi državi«. Iz te knjige sem poslovenil par poglavij. Rasto Pustoslemšek.

čanju temnomodrega in tako tajinstvenega morja, pod svodom z zvezdami posejanega neba za ono davno dobo, ki te je obdajala s tolikim vnanjim bleiskom? Saj si bila vendar miljenica carjev, velikih knezov, dostojanstvenikov in obogatelih generalov in trgovcev! Danes si samo velika bolnica, kakor tu pravijo »vsedržavnega pomena«, za katero se briga samo kolektivna in nič več individualna skrb. Zato nimaš v svoji garderobi ne crepe de chine, ne crepe marocaine, ne crepe georgette, ne brokata, ne mušelina, marveč samo grobe in preproste tkanine državnih tvornic in rjave, brezpetne sandale.

Zato imaš mnogo manj negovanih damskih nohtkov in čeprav si enako bogata na lepoticah, vendar so te današnje iz sveta, na katerega se, kakor se zdi, ne moreš navaditi, ker niso v harmoničnem soglasju z dovršenostjo tvoje človeške in prirodne arhitekture in ki uživajo življenje, kakor mlada Žrebeta, ki so šele včeraj prenehala sesati mleko kobile, a že danes počno žreti vse, kar jim prihaja pod zobe na paši.

Ah, Jalta, nočem biti tvoj Jeremija, ker še nisi v razvalinah, toda biti ti hočem vsaj svetovalec! Pazi dobro na vse attribute svoje ženske krasote, ne daj, da bi delala tatarska, ruska in židovska mladina v tvojih sijajnih nasadih steze tam, kjer jih prej nikdar ni bilo, ne dovolj, da bi uničevali žične plotove okrog tvojih bajnih vil, ne odpiraj svojih čarobnih vrtov vsakemu pritepenemu živinčetu, ne dovolj, da bi ti razbijali okna, kvarili zidne okraske in uničevali blesek tvojih, tako ponosno v nebo kipečih cipres!

Ne zadovolj, se samo s številnimi napismi in svarili o čistoči svojih ulic in ureditvi svojih cest, temveč skušaj vzgojiti svoje številne, od pomladi do jeseni semkaj prihajajoče posetnike v takem pojmovanju, da bi te neprestano ne žalili, ne prezirali in ti ne delali sile.

Zakaj tudi kurtizani naj se ne omejujejo njene človeške pravice...

II

Mala kočija s parom mršavih konjičkov, s Tatarjem srednjih let v ponošeni obleki na kozlu, me pelje po beli cesti okrog Livadije, Oreande, Kičkena, Gaspre pod strmimi skalami gore Aj Petri. Na levi ti vliva morje s svojo mirno temnomodro gladino v dušo spokojnost, na desni pa dihajo mir zelene

livade, vinogradi in skale, ki siliš k občudovanju s svojo drzno bizarnostjo.

Tatar govori v slabi ruščini o vseh teh gradovih, vilah, paviljonih in kapelicah, ki so tu razkropljene. Nekaj iz tega si je pač izmislil, mnogo pa je v njegovem pripovedovanju resnice. O lepih prošlih časih, o velikih knezih, generalih in trgovcih, govori z neko pritajeno tugo, ki koprni ne toliko po njihovih osebah, kakor predvsem po njihovih razsipnih rokah in darežljivih žepih, po vsi ti lahkomišelnosti, uživanje dihaajoči atmosferi, ki so jo semkaj nosili ruski plemiči in bogataši.

Pripoveduje: »Sedaj tu ni več dobrih ljudi. Ti si še tak dober človek, ne prerekaš se zaradi cene, toda tukaj dobrih ljudi ni več. Nekoč, nekoč so bili, sedaj pa jih ni več. Ti sedanji so vsi tako tif, tif...«

Pri tem je zamahnil z roko, pri čemer je obrnil dlan dvakrat navzgor in dvakrat navzdol, ponavljajoč oni ptiči tif, tif.

»A pri tem trpimo najbolj mi.« je nadaljeval Tatar. »Čepim že od ranega jutra tu na stojišču, tri ure so že potekle, a še nisem napravil niti ene vožnje. Prvi moj zaslužek bo pri tebi. Že razmišljam, če bi ne bilo najbolje, da bi prodal kljuseta z vozom vred.«

Švrknil je leno z bičem po konjih in znova ponavljal: »Ne, ni več dobrih ljudi! Dobri so samo Francozi, nemara si tudi ti Francoz?« se je obrnil k meni s skoro prosečim glasom, da bi pritrdil njegovemu mnenju.

»Napol, da, državljan, samo po očetu.« sem mu odgovoril, da bi napravil Tatarju vsaj petdesetodstotno veselje. (Dalje).

Galilejeva zbrana dela

bodo obsegala 20 debelih zvezkov v četverki, vsebujoč ne samo celotno besedilo njegovih spisov, marveč tudi njegovih protivnikov v oporih, ki jih je imel z njimi. Objavijo se nadalje i vsa njegova ter njegovih sodobnikov pisma, ki kolikor toliko osvetljujejo njegovo življenje ali njegova odkritja. Znaten del 19. snopiča je odmerjen sodbam proti Galileju, shranjenim v arhivih svete inkvizicije in tajnih pismohranah vatikanskih. Prvič je imel učenjak — v našem primeru profesor Favaro — dostop do teh listin z dovoljenjem, da jih sme priobčiti. Do konca lanskega leta so izšli prvi trije snopiči, ostali pa bodo tiskani po trije na leto.

Ali imajo živali dušo?

Neki francoski list je zastavil celi vrsti odličnih pisateljev to vprašanje, ki je eno najzanimivejših in najstarejših, kar jih zaposluje človeške možgane. Iz kopice odgovorov navajamo naslednje:

Maurice Maeterlinck:

Na vaše vprašanje bi dal pred več sto leti sv. Tomaž Akvinski najpametnejši odgovor: »Živali imajo dušo —

kakršnokoli...« In moj učeni, izvrstni tovariš Fagus mi šepče za hrptom: »Po Francisu Jamesu pridejo živali celo v raj, v katerega ljudje nimajo dostopa«. Vzemimo na primer, da bi ljudje vendarle prišli v ta raj in da bi živali razpolagale s človeško govornico, tedaj bi ljudje ne oklevali proglasiti živali za skrajno bedaste — kajti najrazboritejše med njimi imajo po občudovanja vredni izjavi velikega teologa samo »kakršnokoli dušo«. Ne poznam nič abotnejšega nego publico, ki jo ponavlja toliko ljudi, kadar gre za psa, ki daje sicer očitne dokaze nežnosti, občutljivosti in nekakšnega razumevanja, namreč publico: »da mu ne manjka nič razen jezika!« Če bi pes mogel go-

voriti, bi kmalu ugotovili, da ga uvršča stopnja njegove razboritosti daleč pod primitivni človeški razum, celo pod razum najmanj civiliziranih človeških rodov, domačinov z Ognjene zemlje ali Avstralcev. Kar se tiče občutljivosti, bi bila sodba seveda drugačna... Toda ali more biti občutljivost, v zvezi z manjvredno stopnjo razumnosti, že »duša«, človeški podobna duša? Ne verjamem.

Henri Barbusse:

Najprvo bi se morali sporazumeti o smislu ki ga polaga vsak posebe v besedo »duša«. Šele ko si bomo o tej točki edini, bi bilo mogoče odgovoriti oziroma napraviti poskus za odgovor; kajti ta uganka je, mislim, nerešljiva.

Jean Rostand:

Vaše vprašanje me spravlja v zadrego, kakor bi bil v zadregi ob vprašanju: »Ali imajo ljudje dušo?« Dejan-

sko gre le za pojem in če pomeni beseda »duša« toliko, kolikor sposobnost za občutenje in premišljevanje, bi odgovoril brez oklevanja: Da, živali imajo dušo, kakor ljudje. Vedno sem

menil, da predstavljajo živali poenostavljeno, toda čisto in točno podobo, odsev duhovnega življenja in čutenja človeških bitij. Vse, kar moremo reči, je to, da so ljudje med vsemi stvori najbogatejša in živali najbednejša bitja. A v njih se očitujejo kakor v nas globoki pojavi, ki označujejo življenje in velike tragedije živalskega plemena kot plena naravnih sil in istočasno gradečih ter uničujočih zakonov usode.

Rudyard Kipling :

Moj odgovor bodi kratek.

Ker obstoji med duševno delavnostjo človeka in živali samo razlika v stopnji, smo dolžni to, kar imenujemo po

glede črncev. Čez dvajset let, ne čez sto in še manj čez dve stoletji si ga bodo zastavili tudi glede živali. To v ostalem nikakor ne bo dokazovalo, da so vse duše živih bitij enakovredne in enake po silnosti; z drugimi besedami: da bi imel tok, ki oživilja bitja, enako napetost po voltih in enako silo po amperih.

Zame je to vprašanje vsekakor odveč. Dokazi? To bi vodilo predaleč. Prišle bi čisto drugačne zgodbe na dan, kakor pravi Michelet.

André Demaison :

Včasih sem menil, da sem jo odkril v očeh svojih hrtov.

izročilu »duša«, priznati živali ali pa odreči človeku; v vsakem primeru je to pojem, čigar smisel, kar moram priznati, mi ni posebno jasen.

Gabriele d'Annunzio :

Večina mojih knjig potrjuje.

Henri Duvernois :

Ali imajo živali dušo? Isto vprašanje so si zastavljali pred več stoletji tudi glede ženske. Saj veste, kako so ga odtelej rešili... Pred komaj sto petdesetimi leti so si ga zastavljali tudi

Bernard Shaw :

... Ne verjamem...

Nisem celo niti popolnoma gotov, da jo imajo vsi ljudje...

Clément Vautel :

Duša je vseobča prvina.

Vsa živa bitja, kakršna si že bodi, na zemlji in drugih zvezdah, morajo imeti bolj ali manj izobličeno dušo, koje razvojna stopnja je v razmerju z naravo telesa, ki jo obdaja.

Pred tremi leti sem bil rešen iz požara. Ko sem spal, se je moja postelja

vnela in moj pes me je s strašnim tuljenjem zbudil prav v trenutku, ko je ogenj objel moje nočno oblačilo. Ta ogenj je povzročila električno kurjena blazina in se je bil zahrbtno širil pod odejami, ki so zgorele prav tako kakor žimnica; a niti plamena niti dima in duha po osmojenem ni bilo čutiti.

Kateri skrivnostni čut je javil mojemu dobremu psu nevarnost, v kateri sem bil?

Pes je bil na straži pred hišo.

Claude Farrère :

Ljudje, ki so slučajno prebrali moje delo »Duhovnik med bogatini«, se morda spominjajo opisa, kako so pokopali psa Poiluja... Tam bi našli odgovor na vaše vprašanje: »Ali imajo živali dušo?«. Imajo dušo, brez dvoma jo imajo, in čistejšo od naše... Descartesa sem zmerom smatral za kvarnega in mu očitam, da je videl v živalih same obične »avtomate«. Ali ni imel ta filozof nikoli psa, mačko ali kanarčka?

In ali ne izvira beseda *animal* (žival) v ostalem iz *anima*, kar pomeni dušo?

Jacques Brousson :

To vprašanje je za bogoslovne in modroslovne možgane v najvišji meri indiskretno. Priznavati živalim dušo, pomeni: priznavati jim kakor ljudem

večno življenje. Nočem vas spomniti na razne teze, imenoval bom čisto preprosto oba tečaja, Descartesa in La Fontainea. Gotovo ste se učili kakor jaz basni »Obe podgani, lisica in jajce« in gotovo poznate tudi zgodbo o očetu Mallebrancheu, ki je mučil majhno psico, češ, da ta ničesar ne čuti... in da je nje lajež povsem avtomatski. Dovolite mi, da se postavim z vso skromnostjo med obe te znamenitosti. Pobral sem ob svojih vratih mačico, ki se je rodila tako rekoč v jarku in ki si jo je bil izbral za igračo mladič, lep kakor beli dan in grozovit kakor Neron. Telo živalice je bilo ena sama odprta rana, bolhe so bile tako gospodarile v skopem kožuščku, da je bil ves razjeden. Vrat ji je komaj še prepuščal hrano, a trebuh je bil grozoten, pravo leglo stalne infekcije. No, in to malo živalsko truplo ne beži pred človekom. Največje veselje ji je, prilizovati se njemu, od katerega izvira jo vsa njena zla. In dviga se grozno vprašanje: »Čemu neki morajo živali trpeti?«. Kristjanom pomenijo smrt, bolečina, grdota, pokoro in odrešitev duše! Kako pa je s tem pri živalih, ki vendar nimajo duše, vsaj kakor trdijo bogoslovci?

In če bi me javno sežgali, bi trdil, da mnogi ljudje nimajo duše, živali pa jo imajo!

Dežela brez bolezenskih kali

Odkritje in raziskovanje mikroskopičnih bolezenskih klic, ki povsod preže na človeka, je vzbudilo pri mnogih ljudeh bolesten strah pred bacili. Tem bacilofobom bi bilo priporočati, naj se naselijo na otoku Novaja Zemlja v Severnem ledenem morju. Otok je odkril Nizozemec Barrend Barendsz, ko je 100 let po odkritju Amerike iskal pomorsko pot v Indijo preko polarnega morja. Zaneslo ga je na neki severno od Rusije ležeči otok, kjer je v večnem ledu ujet prezebal in stradal cela tri leta. Pozneje so otok iznova odkrili in ga krstili za Novajo Zemljo. Nedavno pa je neki ruski učenjak ugotovil, da je Novaja Zemlja popolnoma brez vseh bolezenskih klic. Na otoku je prebil eno zimo in je v tem času preiskal zrak, vodo, prah in zemljo, ne da bi našel sledu o kakih bakterijah. Nastavil je po nezavarovanih mestih vrsto steriliziranih posod, napolnjenih z rediščem za bakterije. Ko jih je čez nekaj ur zopet pobral in segrel v inkubatorju, ni opazil nikakega raz-

množevanja bolezenskih kali. Ako bi nastavil tako redišče, ki je zelo ugodno za razvoj bakterij, v kakem velemestu le za nekaj minut, bi se razvile cele kolone bakterij. Dalje je izpostavil na prostem tudi nekatera jedila, da vidi ali bodo splensnila ali segnila. Sveže meso, ki je ležalo osem mesecev v odprti posodi na zraku, je bilo po pretoku te dobe še popolnoma sveže in užitno.

Vatikanski državljani

V dobi, ko se je sklenil lateranski mir, je Vatikansko mesto štelo 532 grajana, všteti stožernike ali kardinale. L. 1929. je bilo 5 porok, 4 rojstva, 2 smrti, l. 1930. pa 17 možitev, 4 porodi in 10 smrti. Dne 1. prosinca t. l. je Vatikanska državnica obsegala 639 duš, od teh 2 domačina, 495 Italijanov, 118 švicarjev, 8 Francozov, 8 Nemcev, 3 špance, 2 Nizozemca, 1 Avstrijca, 1 Norvežana, 1 Etijopca. Vsa ta »vaticanalja« — izraz je nastal menda ob veliki francoski prekuciji — predstavlja torej pravo družtevce narodov, ki se možni in množijo.

Staroslav

Janeza Trdine narodopisne drobtine

(Nadaljevanje)

W: Kamor čarovnica pljune, ne raste trava nikdar več. Isto velja o njeni seči.

W: Pri posvečenju t. j. kadar je ženska sprejeta med čarovnice, mora pljuniti na sv. pismo. — T: v Dolenjcih razpelo.

W: O polnoči imajo mrličii v cerkvi službo božjo.

W: Mezinec mrtvorojenega otroka, ako se prižge, uspava vsakega, samo lastnika ne. — T: tak mezinec odpre vsako shrambo.

W: Kdor pojé človeško srce o polnoči, se ne ustraši nobene nevarnosti.

W: Iz src dveh rajnih, ki sta se ljubila, vztrastejo cvetke ali drevesa, ki se objemajo.

W: Bolne oči, umite v materinem mleku, se kmalu ozdravijo. — T: Splošna vera gorenjskih klesarjev.

IV. Iskanje zakladov

W: V nobeni deželi in pri nobenem evropskem narodu ni toliko kopačev zakladov, kakor na Ogrskem in zlasti pri Madžarih. — T: ?

W: Taki »učeni« in »veščii« kopači zakladov so navadno lastniki tako zvanega »kačjega kamna«. — T: v Slovencih demant.

W: Ljudska vera trdi, da se nahajajo taki kamni v glavi »bele« kače. — T: Bela kača v slov. bajkah.

W: Bele žene so večkrat Vile (Feen), za kazen izpremenjene v kače ali duše umrlih, ki se hočejo znebiti svojih zakladov. — T: uklete kraljčine, v Dolenjcih »zdetec«.

W: K opravi »veščii« kopačev zakladov se šteje tudi leskova šiba. — T: i v Slovencih.

W: Leskovka mora točno pokazati kraj, kjer leži zaklad.

W: Iz groba kopača zakladov jezlja višnjev plamenček.

W: Ljudska vera pravi, da kdor prevleče palico v kožo kače, ujetje pred sv. Jurijem, ž njo lahko razdne železna vrata in sploh odpre vsako zaporo. — T: I pri nas rabijo take palice za čaranje.

W: V madžarskih čarovniških pravdah se večkrat omenja mazilo za letanje (Flugfett), ki se napravlja med drugim iz droba nekrščenih otrok.

W: Višnjev plamen nad zakladi.

W: Skoraj v vsakem okraju ima kateri kopač zakladov pisano knjigo. — T: I pri nas. Taka knjiga ima čisto naslov: Te bukve so čudnih reči zapopadek.

W: V knjigi stoji, da naj gre kopač na razpotje, z blagoslovljeno kredo in kadilom naj potegne krog sebe krog, da mu zli duhovi ne morejo škodovati in naj čaka, do-

kler se ne prikaže višnjevi plamen tam, kjer domneva, da je zaklad. — T: ris!

W: Dnevi primerni za kopanje zakladov. Med drugimi meseca junija kresni in Vidov dan.

W: Na tem spoznaš, da se tam nekaj nahaja, če se šibe majejo in kam se nagibajo.

W: Sok, tekoči iz odrezane mladike vinske trte, je po ljudski veri zdravilo zlasti za oči. — T: I pri nas.

W: Poleg zaklada se nahaja posoda s tekočino, s katero se oživi telo, ki mu je bilo vzeto srce. — T: »živa voda« se zove ta tekočina.

V. Vera v čarovnice

W: »Mallens maleficarum« (1489). Čarovniške pravde. S protestanstvom so prišle tudi prave čarovniške pravde na Ogrsko. — T: Najbrž i k nam!

W: V veri v čarovnice je nadomestil poganske duhove kot vis motrix hudič. Hudič sam zapeljuje ženske. V neki čarovniški pravdi se omenja, da je bil hudič ponoči pri nji in da se je kot lep mladenič odstranil. V mnogih primerih pa ne zapeljuje ženske hudič sam, ampak se poslužuje zato zaupne (eingeweinte) čarovnice.

W: Sprejem v čarovniško zvezo. Pred vsem mora zatajiti Boga in vse, kar je v zvezi z vero. — T: I pri nas.

W: Hudič je čarovnicam ukazal, da naj v cerkvi molitev nazaj molijo... Potem ko so Boga zatajile, prisežejo, da bodo hudiču kot svojemu gospodu brez ugovora pokorne in ga namesto pravega Boga molile. Izročitev hudiču se izvrši tudi pisмено; piše se z rdečo tinto. — T: pri nas s svojo krvjo.

W: Po prisegi je dobila čarovnica znak na telesu (stigma in loco pudendo)... V znamenje vdanosti mora čarovnica poljubiti hudiča, ki je bil navzoč v podobi kozla. — T: na zadnjico!

W: Sprejem in prisega se je vršila na zborovanjih čarovnic... Na zborovanju je neki hudič piskal na žveglo, z drugimi hudiči so plesale, jedle, pile in se družile.

W: Čarovnice, ki so ponoči prihajale, so morale jesti surovo meso. — T: daje se jim i kač, kuščarjev itd. ali take grde reči se jim zde najlepša pečenka. Sploh jih oči vedno varajo in baš to je vzrok, da jim čarovniško življenje ugaja. Ako bi videle pravo podobo rečem, moral bi se jim ta stan brzo pristuditi in hudiču bi zvesta ostala le malokatera ali pa nobena.

W: Glavno zbirališče madžarskih čarovnic je tako zvan »Blocksberg« pri Budapešti. — T: Pri nas Klek — pa še mnogi drugi hribi.

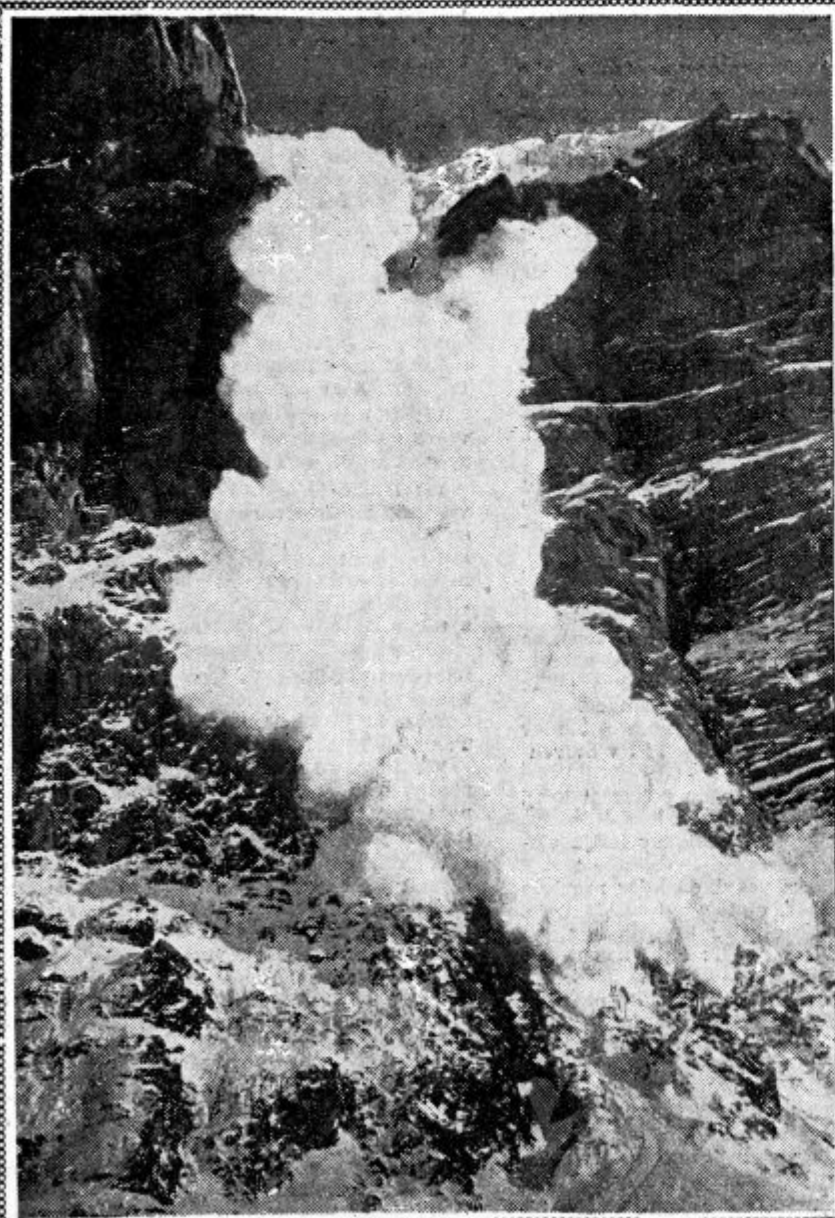
W: Na sv. večer in v kresni noči imajo glavna zborovanja.

W: Čarovnica nabira zdravilna in strupena zelišča.

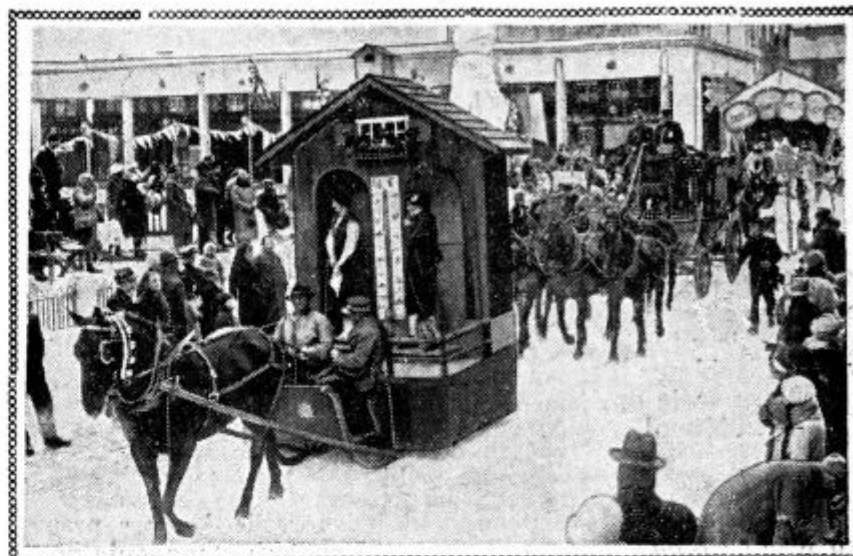
(Dalje)

ZIMA V MARCU

Spodaj levo: Ogromen plaz drvi v dolino. — Zgoraj v sredi: Slavni Finec Thunberg, ki si je nedavno priboril svetovno prvenstvo v hitrostnem drsanju. Postavil je na tisoč metrov z 1:27.4 nov svetovni rekord.

Zgoraj desno: Pročinski gostov v Davosu. Na Davoda vozijo »vremensko hišo«. Spodaj v sredi: V nordijskih je smučanje pravi narodni ki bomo poročali o njem v številki. Slika kaže norveške na smučeh. — Desno: Smučaltniki v St. Moritzu paku.

KRIVDA ELIJA PILONA

Spisal Ivan Podržaj

Roman

10. nadaljevanje

— Pa vendar ne zaradi mene! se je priğugal s stolom tovarnar. Tih bom ko miš. Seveda, kajpada! Ali mislite, da sem suh, kaj? Natakari! Na moj račun! Pišite! je sedel k mizici. Za tri Piloni pa že še imam! Kaj za tri! Za deset Pilonov, za vse Piloni in za vse k.... tega sveta... z mojo ženo vred! je razkazoval svoj napeti trebuh in brisal po njem vino, ki se mu je razlivalo iz čaše v roki.

Gostje v bližini so se smejali. Kakor na zapoved je zaigrala godba valček: Hab' nur dich allein...

Mary se je oprijela Viole in rekla Eliju:

— Pojdimo!

14

— Pisma seveda niste oddali! je zapretila Mary s prstom Eliju, ko ji je pred ogledalom v prednji sobi svojega stanovanja pomagal pri slačenju plašča.

— Nisem, se je izgubil njegov odgovor v poljubu njene obleke.

— Vi pa malikujete! se je zasmejala in si pred ogledalom popravljala kodre na sencih.

Elij je stal za njo in jo gledal v zrcalu kakor v sanjah. Vso pot je slonela na njegovi desnici in on je užival njeno bližino. S silnim naporom je odganjal misel na Marijo in se prepričaval o svoji poštenosti. Prav nič ni omahoval, ko se je odločila, da pojde z njim.

— In zdaj? je vprašala.

Molče je odprl vrata svoje delovne sobe. Stopila je k peči, premerila z očmi sobo od kota do kota in rekla:

— Kdo vam kuri? Imate služkinjo?

— Samo čez dan. Česa želite?

— Torej sva sama?

— Ne popolnoma.

— Kako? Ne razumem vas.

Hotel jo je prijeti za roko, ona pa je naglo stopila v sredo sobe in z resnim glasom vprašala:

— Torej nisva sama v stanovanju?

— Ne popolnoma, je ponovil in se smehljaje naslonil na vrata.

— Gospod, govorite jasno!

Bila je lepa v svoji improvizirani resnosti. Luč lestenca nad njo ji je padala naravnost na glavo in obsevala njene svetlorjave kodre, ki so valovali v močnem odsvitu nalik razkuštrani grivi mladega leva. Na zasenčenem drobnem obrazu so se odražale njene ličnice skoro fantastično, v živem skladu z njenimi velikimi steklenimi očmi, ki so trdo in nepremično zrle vanj. Stala je ravno, z napetimi prsi in s prekrizanimi rokama pred seboj. V baru ni bil niti opazil, da se je preoblekla v tesno ovijajočo se modro obleko, ki je razkrivala njene nekoliko suhe toda pravilno oblikovane noge. V njeni resni drži je bilo nekaj privlačnega in zapovedujočega obenem.

— Mary! je stopil prednjo.

— Kdo ie tre^tü v stanovanju? Ali morda celo tretja?

— Da, celo tretja, se je nasmehnil.

— Jaz grem! se je premaknila.

— In če vas ne pustim?

— Gospod, kaj naj mislim o vas?

Njen glas je izdajal razočaranje in jezo. Napravila je prezirljivo kretnjo z roko in se odmaknila od njega.

Elij je molče užival njeno očarljivost, ki jo je njena resna poza le povečala in jo napravila mikavnejšo.

— Gospod! je dejala, ne bi vas rada žalila.

— Poskusite, jo je objel z očmi.

— Žal vam bo.

— Nikoli.

— Čuden človek, je izgovorila komaj slišno in stopila k pisalni mizi.

— In vi... vi ste čudovita ženska! je zakrilil z rokama in stopil bliže k njej.

— Kaj hočete vendar? je vprašala s povzdignjenim glasom.

Elij, ki je bil že od snočnjega obiska pri Mariji skrajno razdražen v svoji plamteči živnosti, se je zatajeval in skušal premagati strast, ki jo je vzbujala v njem njena prirodna dražestnost. Stoječ za njenim hrbtom, je mirno odgovoril:

— Nič, Mary. Čutim se srečnega v vaši bližini.

Mary se je nenadno zasmejala.

— Vam se zdi čudno? Vi se smejete mojim besedam?

— Ne, ne! se je smejala.

— Zakaj se smejite torej?

— Kdo bi se ne smejal! Gospod, ampak... se je smejala naprej, šla okoli pisalne mize in sedla na stol.

— Prav nič ne razumem.

Segla je na mizo in obrnila sliko, ki je stala med odprtimi knjigami in rokopisi, proti njemu.

— Vendar niste ljubosumni, je pripomnil v trenutni zadregi.

— Pustite neumnosti! je rekla resno, obrnila sliko k sebi in pristavila: To je torej ona tretja oseba; Čestitam. Dober okus imate.

— To je Marija, je dejal tiho Elij.

Mary je molčala in gledala sliko. Potem je rekla:

— Hude oči ima.

— Res?

— Južnjaški tip. Na vaši rivieri sem videla dosti takih rož.

— Res? Torej ste bili ob našem morju?

Mary se je grenko nasmehnila in vzdihnila:

— Da. Bila sem in bom še.

— Ko bi mogel, bi živel stalno tam doli.

— Ker ste zaljubljeni v primorsko dekle.

— Že prej, mnogo prej sem hodil doli.

Mary se je zamislila. Poteze na obrazu so se ji zresnile in oči so ji gledale otožno čez mizo.

— Ali vam smem postreči z malenkostjo? jo je zbudil iz zamišljenosti.

— Zakaj ste mi nagajali s svojo ljubico?

— Nisem vam nagajal.

— Ali mislite, da bi bila prišla k vam, ki vas niti ne poznam, sama in sredi noči, ako bi vas ne imela za poštenjaka? In vi? Kaj ste si mislili? Bodite iskreni in pravični do samega sebe!

Njene besede, izgovorjene skoro v materinskem tonu, so vplivale blažilno na Elija.

— Sedite, je rekla in pokazala na stol ob predalniku.

— Takoj, Mary! Saj vas smem imenovati tako, ali ne?

— Če vam je ljubo, zakaj ne.

— Hvala, Mary. Samo trenutek, prosim! se je priklonil in odšel iz sobe.

Mary je stopila h knjižni omari, iskala z očmi po policah in vzela Baudelairejeve Pesmi v prozi. Poiskala je v njih neko mesto, ga začrtala in se podpisala. Nato je postavila knjigo nazaj na njeno mesto in sedla na zofo ob okrogli mizici v kotu pri oknu.

Elij je vzel iz kuhinjske lave pladenj, postavil nanj trebušasto steklenko s sladkim dominikancem in dvoje čašic iz kitajskega srebra ter zanetil ogenj v že naloženem štedilniku, da postreže svoji dami s črno kavo, ko se je zdajci spomnil na listek, ki mu ga je bila dala gospa Evzebija. Segel je v žep, odmotal zmečkani papir in čital:

Nujno moram govoriti z Vami. Obvestite me telefonično — za slučaj, če ne stanujete več na Mirju. Pridem popoldne med tretjo in četrto uro. Po telefonu me kličite točno opoldne. Bibi.

Seveda! Kakor zadnjič! In ta ton! V samih velelnikih! se je jezil v mislih in vrgel papir v ogenj. Navzlic zapovedujočemu tonu, ki ga je odbijal od nje, pa se je čutil prijetno presenečenega, čeprav je bil po njenem zadnjem obisku sklenil, da leže rajši v sneg nego da bi še kdaj užival v njenem objemu.

— Mon Dieu! Kaj je to? je spraševala Mary v prednji sobi.

— Tu sem, je odprl Elij kuhinjska vrata.

Mary je stopila v kuhinjo in zagledala mačko, ki se je ljubko muzala in mijavkala okoli njegovih nog.

— To tudi? se je začudila.

— To tudi! je pritrdil.

— Lepa žival, ampak mačk nimam rada. Niso iskrene.

— Kakor ženske... tako pravijo.

— Da, tako pravijo.

— In vi? Kaj menite?

— Morda imajo prav... vi boste že vedeli, je rekla s poudarkom.

— Nekoliko že.

— Kaj delate tu? Ali ni škoda časa? Pozno je že.

— Takoj, Mary.

— Vendar ne boste delali ceremonij! je rekla, ko je prijel za pladenj, da ga ponese v sobo.

— Malenkost. To se spodobi.

— Zdi se, da ste vajeni damskih obiskov, je pripomnila med vrati.

— Po čem sodite?

— Po sladkem likerju. Sami ga menda ne pijete? Morda pa. Ne vem. Čudni ste dovolj, je sedla na zofo.

— Likerjev vobče ne pijem. To tu sem dobil v dar, je postavil pladenj na mizico.

— Sladki darovi, grenki spomini. Ne vem, kako pravite pri vas.

— Bo že tako... In po čem sklepate, da sem čuden?

— Po čem?... Veuillez-vous asseoir, monsieur?

Elij je sedel na stol poleg nje in natočil likerja.

— Po čem, ste vprašali? Že to, kar sem videla, je dovolj.

— Ali se vam zdi čudno, ker imam mačko? Tako rad jo imam.
— To je značilno.
— Zakaj bi bilo značilno?
— Ker je čudaško.
— Tako? Nisem še razmišljal o tem.
— Moški, ki imajo mačke, so posebne vrste moški. Poznala sem gospoda, ki je ljubil mačko čez vse ...
— Oprostite, prosim, ali gre tu za mačko ali za mačka? se je smejal.

— Egalement! Ta gospod — bil je kipar — je imel ženo in otroka, pa ju je zamenjal za mačko ali za mačka, kakor hočete. Vi se smejite? Stvar je resna. Njegova žena res ni bila prava žena, toda ljuba bila ga je in spoštovala njegovo delo. Tudi njo sem poznala. Bila je iz tako zvane višje rodbine, pa je pretrgala vse vezi s svojimi in zatrla v sebi privzgojeno tradicijo, da sme dekle boljše družbe ljubiti le sebi enakega moškega. Kaj za to, je dejala, če je on, ki ga ljubi in osrečuje, človek iz ljudstva, saj ga loči od plebejcev božji dar umetnosti in to je več nego po krvi podedovana socialna odlika. Rekla sem, da ta ženska ni bila njegova prava žena. Da, celo tako daleč je šla v svoji ljubezni, da je bila pripravljena živeti z njim brez civilne posvetitve in brez cerkvenega blagoslova ...

— Pardon, ali je postala mati, preden sta pričela skupno življenje?

— Ne. Potrpite, prosim! Edino, kar je zahtevala od njega, je bila njegova obljuba, da se poroči z njo, kakor hitro bo gmotno toliko samostojen, da bo mogel skrbeti za družino brez škode za njegovo umetniško delo. Tega ne smete razumeti tako, kakor da bi bila ona zahtevala to kot poroštvo za njegovo ljubezen. On sam je iz lastnega nagiba zatrjeval, da ni dostojno, če živi poštena ženska brez vsake listine z moškimi, pa če ga še tako ljubi. Ona, ki je priznavala zakon le tedaj, če veže zakonca iskrena srčna vez, ki je ne more ustvariti nobena vnanja ceremonija, je verovala v njegovo ljubezen in prav ta njena vera je bila zanjo usodna.

V spalnici se je sprožila budilnica, ki jo je bil navil včeraj popoldne, pa je najbrže premalo odprl zvonec in se je sprožila šele zdaj.

— Kje zvoni? je posluhnila.
— Moja ura v spalnici.
— Tako rano? Ali vstajate tako zgodaj?
— Nasprotno, ji je pojasnil svojo pogreško.
— Morda pa je kdo v spalnici? se je pošalila.
— Oni tretji morda, ki ste hoteli vedeti zanj?
— Tretja, hočete reči? To je vendar ta tu! je pokazala na sliko na mizi.
— To ste mislili vi, Mary. Jaz sem mislil na mačko.
— Mačka vendar ni oseba! Pustiva to!
— Pustiva! Nadaljujte, prosim. Zelo me zanima.
— Pijva! je segla po čašici.

Elij se je spomnil, da sta v baru prav za prav pila bratovščino in da sta si dolžna še poljub.

— Kaj pa bratovščina? je dvignil svojo čašico in jo približal njeni, ki jo je držala v roki.

— Si vous voulez me dire votre nom ... monsieur?

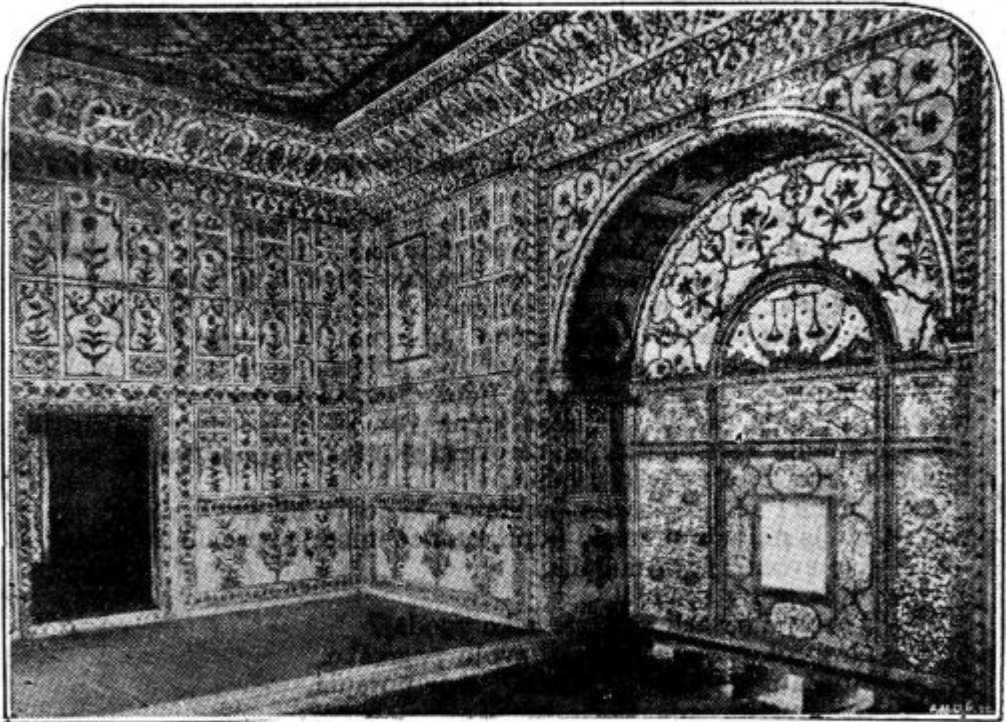
— Gospod? Čemu gospod? Ali nisva pila bratovščine?

Bajno bogastvo indskih mogotcev

Dežela, ki hrani v svojih zakladnicah največ dragih kamnov, ni treba da bi bila tudi v resnici najbolj bogata. Brez živeža človek lahko umre od gladu pri polni skrinji briljantov in rubinov.

Ze od pamtiveka je Indija bogatela z izvažanjem žlahtnih pridelkov svojih blagoslovljenih tal. V zameno zanje jo je Zapad obsipal z zlatom in srebrom. Na

Ranjit Singgh je imel prav tako velik zaklad v Lahore. Zanimiva je zgodovina deželice Gvalior, ki meri nekako 20 kvadratnih kilometrov in slovi po svojem lepem rožnatem marmorju. Ko so jo zaradi neke vstaje začasno zasedli Angleži, je prognani prestolonaslednik izpolnil vse najsrमतnejše pogoje zmagovalcev, samo da so mu vrnilo njegovo palačo. V njej je bil namreč, kakor se je po-

Dvorana v palači Devan I an v Delhiju

ta način so se počasi nagromadili fantastični zakladi in neizmerna bogastva indskih princev, o katerih vedo tolikanj povedati posetniki teh sodobnih Krezov.

V deželi, kjer denar le skopo kroži med ljudstvom, kjer so slaba in nevarna pota pa malenkostna trgovina, laško človek obogati samo na ta način, da zbira dragocenosti. Naj sledi v pojasnilo nekaj številc: Mogotec Akbar je imel za časa vstaje v svoji rezidenci deset milijonov funtov šterlingov y zlatih novcih.

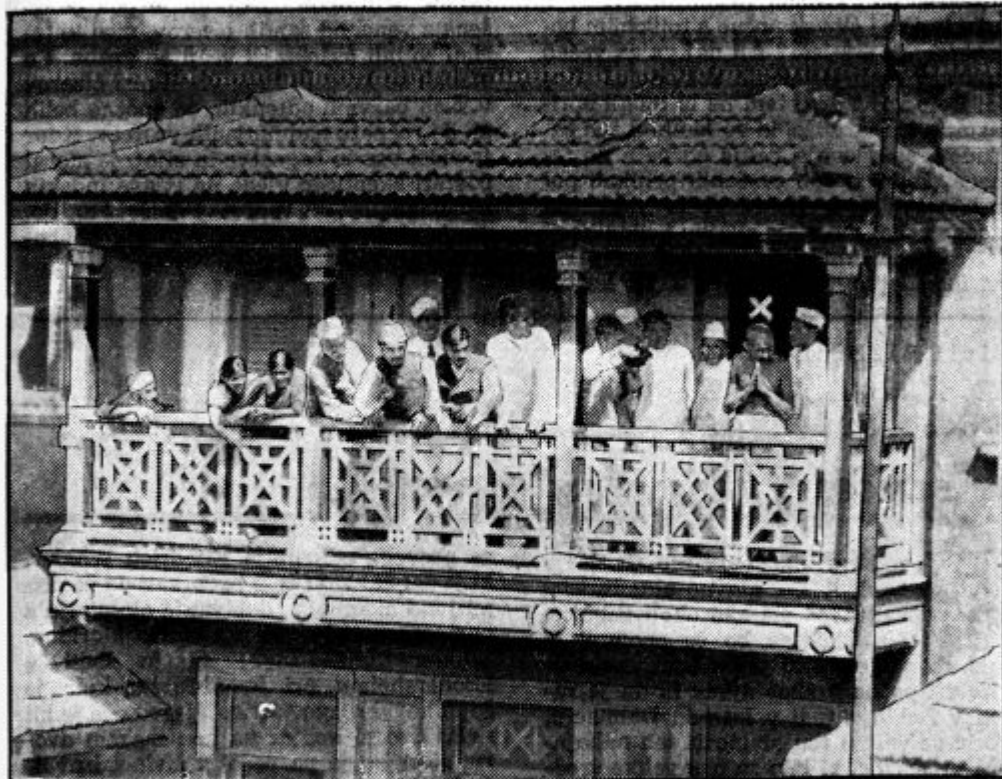
zneje izvedelo, skrit zaklad s fantastičnimi množinami zatega denarja.

Gospodar, v čigar rokah se stekajo vsi dohodki dežele, porabi seveda precejšen delež za svoje podložnike. Doberšen odstotek pa mora potrošiti tudi zase. Podložniki bi namreč postrani gledali svojega gospodarja, če bi ne živel v pompoznem luksuzu. Bogastvo in sijaj maharadže se izražata v njih kot prestiž in narodni ponos. Večina indskih mogotcev niti ne ve natančno, kolikšno je njih bo-

gastvo. Nekako leto dni bo tega, kar je dal neki suveren ob zasedbi prestola poklicati nekega domačega draguljarja, da bi mu pregledal in ocenil zakladnico. Po dveh dneh pregledovanja pa je draguljar odklonil ocenjevanje, češ, da bi samo za sestavljanje seznama dragih kamnov potreboval najmanj leto dni.

Treba je pomisliti, da so že dva tisoč let poprej, preden je Vasco da Cama odkril pomorsko pot v Indijo, prinašale v deželo neštevine trgovske karavane zla-

cah, kar čisto odgovarja duhu Indcev, ki so, kakor morda nobeno drugo ljudstvo, udarjeni na zbiranje in kopičenje dragocenosti. Po bazarjih in zakotnih mestnih ulicah srečava človek ljudi, čijih vnanjost je samo vnebovpijoče siromaštvo. Toda bodite prepričani, da jih večina stiska in skrbno hrani lepe kupčke vsakovrstnih zlatnikov. Neki, pred kratkim upokojeni angleški višji uradnik v Indiji, ki je zelo dobro poučen o tamkajšnjih prilikah, je pripovedoval v krogu prijateljev, da, če

Mahatma Gandhi (X) govori po izpustitvi iz ječe z balkona svoje hiše v Gandevi

to in dragulje. Kar pa se tiče dotoka dragocenih kovin v zadnjih štiri sto letih, odkar nas spajajo z Indijo pomorske zveze, so izračunali na podlagi prav zanesljivih podatkov naslednje številke: Zlata je prišlo v deželo za preko pol milijarde, srebra pa za preko štiri in pol milijarde funtov šterlingov. Tudi dandanašnji se še stekajo v Indijo velikanske množine denarja.

In kam gre vsa ta dragocena kovina? Gotovo ne vsa v državne blagajne. V svojem obtoku pronica in izginja počasi v neštivilnih zakladnicah in zakladniči-

bi Indija hotela, bi lahko plačala vse stroške svetovne vojne, vse izdatke zmagovalcev kakor tudi premagancev, ne da bi se ji kaj prida poznalo. Zlato in srebro izginjata v tej deželi, ne da bi kdo vedel kako in kam. Zadnjih trideset let je izginilo na ta način za 355 milijonov funtov šterlingov zlatih in srebrnih novcev.

Major Yeates Brown, ki je z vso vestnostjo proučeval to zagonetno vprašanje trdi, da so morale dobršen del te vsote pogoltniti kleti templjev, drug, enako lep delež pa se je zamenjal za drago ka-

menje in požrle so ga prastare zakladnice, od katerih se Indija že kar duši.

V vseh časih, zlasti pa pred odkritjem Amerike in južne Afrike, je bila Indija glavni rezervoar, ki je zalagal ves svet z dragim kamenjar. Spominimo se samo slavnih zgodovinskih dijamantov, med katerimi so najbolj znani: Koh-I-Noor, Orlov, Pitt, Veliki Mogul, Darya-I-Noor, Nizam, Tai-I-Mah, Baroda itd.

Poleg dijamantov pa ne smemo pozabiti rubinov, safirjev, smaragdov, berilov in biserov, ki se najlepši med njimi blešče v kraljevskih kronah raznih držav.

In kaj naj človek počne s tolikšnim bogastvom in sijajem? Ali naj ga za večno zapira v skrinje temnih zakladnic? Kaj še! Celo Indci se s tem ne bi mogli sprijazniti. Maharadže, ki so lastniki teh zakladov, se odevajo vanje od peta do temena, kadar se ob svečanih prilikah pokažejo ljudstvu. Na ta način vsaj »na videz« nekaj darujejo svojim podanikom.

Na slavnostni sprejem 1903 so prišli vsi indski principi oblečeni v bajne kostu-

me, ki so bili od samih draguljev težji od najbolj masivnih železnih viteških oklepov. Sprejemna dvorana v palači Devan I Am v Delhiju, ki se vidi, kakor da bi jo bili gradili zlatarji in draguljarji, ne pa zidarji, je zbrala takrat med svojimi zlatimi stenami tolikšno bogastvo in sijaj, kakor ga ni bilo zbranega na enem samem kraju še nikoli v zgodovini. Najsi so bile uniforme velikašev z zapada še tako bogato ovešene z najraznovrstnejšimi redovi in kolajnami, v primeri z oblačili indskih princev so se videle siromašne in ničeve. Dvorana je bila okrašena z venci od samih biserov, med katerimi so bili najmanjši večji od graha. Po stenah so krog in krog viseli nizi biserov v vseh barvnih odtenkih, od snežno belih pa do rožnato nadahnjenih vzorcev. Kdor je videl vse to bogastvo in sijaj, je moral postati skeptičen glede na izjave indskih nacionalistov, ki venomer dolže Anglijo, da je pod njeno oblastjo Indija obubožala.

Ciril Šlebinger

Aluminij, kovina bodočnosti

Dred kratkim smo čitali, da iščejo bauksit — glavno aluminijevo rudo — pri nas okoli Ribnice. Marsikdo se bo še spomnil iz šole, da se bauksitu pravi tudi »wocheinit« ali po naše »bohinja« in da je razen v Bohinju tudi v Istri in Dalmaciji. Če bi se vest o rentabilnosti teh nahajališč uresničila, bi bilo za nas velike vrednosti, ker ima aluminij še zmerom neomejeno možnost uporabe.

Aluminij je najrazširjenejša kovina v zemeljski skorji; do globine 16 km tvori po podatkih geokemije 7.83% zemeljske gmote in sta pred njim samo še kisik in silicij, od kovin pa nobena. Kljub temu pa je poznanje tega »srebra iz glin« staro komaj — dobrih sto let. Aluminij ni namreč v naravi samoroden, temveč v najrazličnejših spojinah. Slutili in iskali so ga že Hoffmann, Markgraaf (ki je prvi dognal sladkor v pesi), Davy in še drugi, dokler ga ni pri nekem eksperimentu dobil Danec Kristijan Oersted (1777—1851) pozimi 1824/25. Eksperimenta pa se mu ni posrečilo ponoviti in tako velja

za pravega odkritelja Friedrich Wöhler, ki je dognal 1827 tudi prvo, seveda še primitivno metodo za dobivanje aluminija s pomočjo natrija iz njegovih kloridov. Wöhler (1800—1882) se je rodil v Eschersheimu pri Frankfurtu, kjer je župnikoval njegov stric. Njegov oče je bil tedaj dvorni konjar na hessenskem dvoru, sicer se je pa pečal z živinozdravništvom in gospodarstvom, filozofijo in jezikoslovjem, umetnostjo in gledališčem, s konji in s politikom. Mladi Fric v gimnaziji ni dobro uspeval, zbiral je pa že takrat rudnine in delal kemične poizkuse. Nato je studiral medicino v Marburgu in Heidelbergu in bil 1823 promoviran za »doktorja medicine, kirurgije in porodništva«. Ni se pa mogel ločiti od svoje ljube kemije. Navajal ga je k delu stari profesor Leopold Gmelin, odločilna pa je bila zanj pot k staremu mojstru anorganske kemije Jakobu Berzeliusu v Stockholmu. Na povratku je služboval v Berlinu na obrtni šoli, kjer je delal svoje prve poizkuse z dobivanjem aluminija. Šola je bila takrat — čudna ironija uso-

de — v isti hiši, kjer je prebil zadnji alkimist, grof Ruggiers svojo poslednjo noč. Wöhler je pozneje še deloval v Kaselu in Göttingenu. Zatisnil je oči 23. 9. 1882 kot eden največjih znanstvenikov XIX. stoletja.

Dolgo se aluminij ni mogel uveljaviti. Bil je prvotno predrag in njegovo cenejše dobivanje spada šele v dobo po odkritju elektrometalurgije. Delo nekaterih

Friderik Wöhler (Justinov lesorez)

mož, kot so bili Déville, Bradley, Héroult, Hall in Kiliani je bilo kronano z uspehom. Postajal je vse cenejši in vzporedno s tem se je širila njegova uporaba. Prvo, kar je izdelal Deville iz dobljene kovine, je bila medalja s podobo Napoleona III., ki jo je poslal Wöhlerju. Hoteli so uporabljati aluminij prvotno za nadomestek srebra, posebno pri kovanem denarju, toda njegove cene so rapidno padale:

1. 1854 je veljal 1 kg	Din	32.400
> 1864 > >	>	2.160
> 1884 > >	>	1.107
> 1894 > >	>	54
> 1904 > >	>	32.40
> 1914 > >	>	22.27
> 1924 > >	>	30.20

Izredno je naraščala njegova uporaba v svetovni vojni, nato je padla, sedaj je pa zopet presegla tedanji višek.

Prednost aluminija je v njegovi veliki lahkoti, slaba stran pa je premajhna trdota. Moderna metalografija je pa tudi temu odpomogla v obliki raznih zlitin z

drugimi elementi, ki jih imenujemo s skupnim imenom »duralumin«. (aeron, skleron, silumin itd.).

Dandanes uporaba in izdelovanje aluminijastih izdelkov neprestano narašča; glavni producent, pa tudi konsument so ameriške Zedinjene države, ki spričo velike potrošnje v avtomobilski industriji aluminij celo uvažajo, predvsem iz Nemčije. Moderna tehnika pozna aluminijeve zlitine, ki se po trdoti morejo meriti celo z jeklom. N. pr. zlitina št. 195, ki vsebuje naslednje elemente:

bakra	4—5 %
silicija do	1.2 %
železa do	1.2 %
magnezija do	0.35%
cinka do	0.35%
aluminij	ostalo

Ta zlitina se odlikuje po veliki prožnosti in tenljivosti. Uporablja se zlasti v Zedinjenih državah.

Ali zlitina »Y«:	bakra	3.75—4.50%
	nikla	1.75—2.25%
	magnezija	1.25—1.50%
	silicija do	0.5 %
	železa do	0.75%
	aluminij	ostalo

Tenljivost ostane pri tej zlitini tudi pri visoki temperaturi. Zlitina je bila najdena v »Physical Laboratory« v Londonu.

Ali pa že omenjeni »silumin«, imenovan tudi »alpax« ali »zlitina št. 47«:

silicija	12.0—13.0 %
železa do	0.8 %
bakra do	0.15%
magnezija do	0.25%
cinka do	0.25%
aluminij	ostalo

Zlitina se mora dobro rafinirati. Specifična teža okrog 2.6; posebno odporna je ta zlitina v morski vodi.

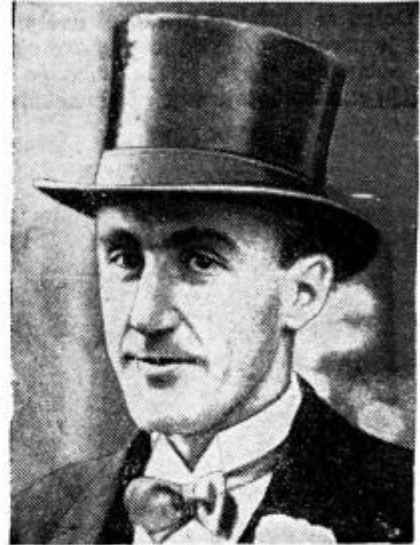
Uporaba aluminijevih zlitin je najrazličnejša. Kdo še ni občudoval orjaških in obenem elegantnih oblik letal Junkersa, Dorniera, Rohrbacha, ki so v glavnem vsa zgrajena zgolj iz aluminijevih zlitin, ki se nadalje uporabljajo za ogrodja zrakoplovov, pri avtomobilih, za kuhinjsko posodo, jedilno orodje, galanterijsko robo. Nameravajo pa jih uporabiti tudi pri gradnji vagonov, parnikov in za ogrodja visokih stavb namestu železa in jekla.

Vzlic temu, da se aluminijeve spojine najdejo skoro povsod (tudi rubin in safir štejemo mednje), je dobivanje te kovine v prvi vrsti navezano na bauksit in kryolit. Bauksit lahko primerjamo po postanku z našo kraško »rdečo prstjo«, le

da je nastal v starejših geoloških dobah v tropski klimi s prepevanjem iz hribin, bogatih na aluminiju. Dober bauksit mora vsebovati dve tretjini aluminija brez škodljivih primesi. Podobne tvorbe kakor bauksit nastajajo še dandanes v tropski Afriki, ki jo je raziskovalec Schweinfurt zato imenoval »rdeči kontinent.« Globoko zarezane afriške reke, n. pr. Kongo erodirajo te rdeče plasti tako, da je morje še daleč proč od izliva reke rdeče pobarvano. Francija ima toliko bauksita, da poleg dobro razvite domače aluminijske industrije lahko izvažata še v Švico, Nemčijo, Norveško in Anglijo. Bauksit pa ne rabijo le za dobivanje aluminija, temveč tudi za posebni, tako zvani bauksitni cement. Zedinjene države ga kopljejo v Arkanzasu; bogate zaloge ima tudi Kanada. Nemčija, ki je po proizvodnji aluminija druga na svetu (prva je USA), nima surovin, temveč uvažata poleg francoskega bauksita predvsem madžarskega iz okolice Szekes Fehervára (Stolni Beograd) in romunski bauksit iz okolice Oradea-Mare (prejšnji Veliki Varadin). Za madžarski bauksit se pa zelo zanimajo tudi Švicarji, ki so pred par leti osnovali v Bazlu mednarodni aluminijski trust. Precej bauksita ima tudi Koreja; sicer pa nova nahajališča odkrivajo dan na dan po svem svetu. Pri nas

ga nahajamo v Dalmaciji in Istri. Kryolita, t. j. spojine aluminija s fluorjem in natrijem pa ima največ Groenland.

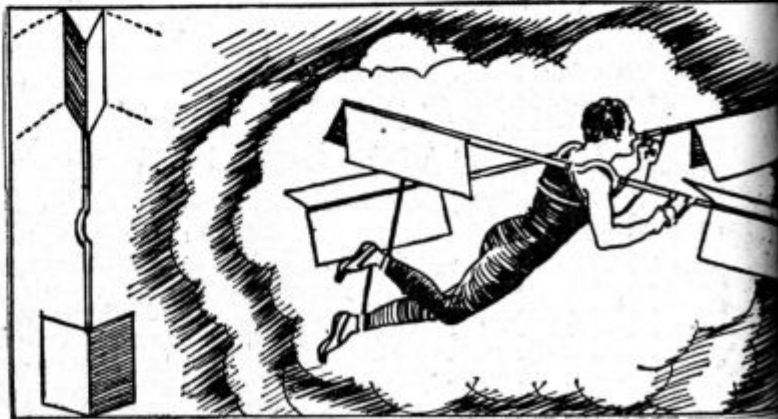
Shakespearejev potomec?

Bivši tajnik Lloyd Georgea, zdaj član angleškega parlamenta, Geoffrey Shakespeare, ki zatrjuje, da je potomec velikega pesnika Williama Shakespearea.

RAZVOJ LETALSTVA

Ze davno pred slavnim poletom bratov Wrightov so drugi ljudje drznega poguma in žive domišljije izkušali osvojiti zrak. Čeprav prizadevanja nekaterih izmed njih niso bila resnično znanstvena, so vendar zbudila veliko pozornosti in odobravanja.

Predstavljajte si ravno, štirioglasto ploščo, ki je posredi preganjena in se lahko zakakor knjiga. Povejte, ali bi tvegali svoje življenje na takih perotih? A neki Francoz imenom Besnier ga je tvegala. Napravil si je dva drogova, ki ju je obesil na rame, tako ju je lahko pregibal z rokami in nogami. Če je mahnil navzgor, se je perotnica zaprla navzdol, se je odprla in nastala je široka ploskev, ki ga je držala v zraku. Ostal je tako da je mogel povedati, kako je bilo na njegovem poletu.

TRIK

Kako se izdelujejo trikfilmi

Za osnovo kratkega zvočnega trikfilma služi deset do dvajset tisoč posameznih risb, ki jih mora cel štab umetnikov prostoročno zrisati na pole kopirnega platna. To je ogromno delo, a še ni vse. Vrh tega je treba še vsako risbo prekopirati na povsem enako velike ploščice celuloida. Dočim opravlja samo risanje 15 umetnikov, je potrebno za kopiranje 25 spretnih kopistov, ki izvršujejo svoje precizno delo na nalašč v ta namen konstruiranih mizah. Ko so narejene od celega filma celuloidne slike, jih fotografira operater s filmsko kamero. Za glasbeno spremljavo poskrbi orkester 25 godbenikov, za različne druge zvočne efekte pa nekaj ropotarjev, ki jih je zvočni film prevzel od radia, kjer igrajo važno vlogo pri uprizorjanju slušnih iger.

Zanimivo je, da se pri snemanju fotografira vsaka slika posebej. Pri predvajanju pa se posamezne slike tako točno krijejo, da ima gledalec pri zadostni brzini dojem žive slike.

Tako je treba za kratek zvočni trikfilm ki nas razvedruje nekaj minut, skupnega dela skoro 100 umetnikov, ki morajo biti vsi mojstri v svoji stroki. Izdelovanje navadnih trikfilmov je mnogo preprostejše

in ne zahteva toliko moči. Razen tega pa je pri enaki dolžini skoro trikrat prej gotov kot zvočni.

Filme, v katerih nastopajo umetnice miške, bi lahko primerjali s priljubljenim lutkovnim gledališčem, kjer se kretajo mrtve lutke in živali po pritlikavem odru, kjer govore, pojejo in plešejo, jedo, pijo in se prepejevajo za okorne ročice, kakor da bi bile žive. Kdor hoče videti, kako se ustvarja to življenje, mora pogledati za kulise. Prav tako pri trikfilmu. Tudi tu je treba opazovati umetnike pri delu, da razumemo kako nastajajo vsi bajni prizori, ki se jih nikoli ne moremo dovolj nagledati.

Zvočni trikfilm učinkujejo navzlic groteskni vsebini zelo naravno, kakor da človeške roke niso zapustile nikakih vidnih sledov, čeprav jih je bilo na stotine pri delu.

Kakor povsod, se tudi tukaj prične delo z idejo, ki se rodi v avtorjevi glavi in ki jo avtor v obliki beležk spravi na papir. In že sede za mize 15 umetnikov-risarjev, ki začno delati skice na kopirno platno. Rišejo roke, noge, smešne obraze, čudežne živali in možice, med katerimi človek sprva ne najde nikake zveze. Te skice namreč samo upodabljajo avtorjeve ideje, ki jih skušajo risarji oblikovati na čim

SLIKI IN BESEDI

Pet in dvajset let pozneje si je napravil markiz de Bacquelle podobne peroti. Velika množica se je zbrala, da bi gledala markizev polet z balkona njegove hiše ob Seini. Pognal se je z balkona in zletel.

Izprva je imel baje svojo pripravo popolnoma v oblasti, zakaj poročilo pravi, da je enakomerno napredoval. Sredi reke so pa peroti zdajci prenehale delovati. Markiz je padel na neko ladjo in si zlomil nogo.

bolj efekten način. Potem se nekaj dni vrše konference, na katerih se pretresajo in kombinirajo posamezni osnutki in predlogi. Sodelovati mora tudi kapelnik, ki je hkrati komponist, zakaj njegov glas je dostikrat odločilen. Ves prizor mora imeti neki ritem. Igralci ne smejo divje skakati drug čez drugega, njihove kretnje morajo točno slediti taktirki in vsaka ideja mora biti poživljena in podkrepjena z glasbo.

Ko je že zrisanih in odobrenih na tisoče načrtov, jih dobe v roke kopisti, ki jih s

Nova zvezdnica zvočnega filma
Elizabetha Bergner

svinčnikom prekopirajo na celuloidne pole. Izvršene risbe se potem uredi in označijo s tekočimi številkami, nakar se določi število risb za vsako posamezno dejanje.

Navadna filmska kamera sname po 15 sličice na sekundo. Za trikfilme pa je kamera tako preurejena, da napravi pri vsakem vrtežu ročice samo eno sliko. Operater pritisne na pedal, ročica se zavrti in kamera fotografira eno delno sliko.

Operater dobi v roke 10 do 20.000 celuloidnih plošč, kakor je pač film dolg in bogat na detajlih. Objektiv kamere se naravn na posebno ozadje, ki je pripravljeno na veliki mizli. Nanjo se pritrdijo tudi posamezne delne sličice. Kamera pa je pritrjena nad mizo, tako da se snemajo slike od zgoraj. Poseben seznam slik skrbi za pravilno sosledje.

Vzemimo, da snema film, v katerem predstavlja priljubljena »Miška Mikie strelca z lokom. Najprvo se napravi na omenjeni mizli ozadje; gozd ali kaka dru-

ga primerna pokrajina. Na to ozadje se položi celuloidna plošča, na kateri je narisana miška Mikie v pozici strelca, ki ji pa še manjkajo roke, lok in puščice. Ti deli so narisani na drugih ploščah, ki se potem v primernem redu polagajo druga vrh druge, tako da nastanejo posamezne slike, na katerih se vidi miška vsakikrat v drugi pozici. Tako je treba položiti štiri ali še več slik drugo vrh druge za vsak snetek. Ne prestando je treba zamenjati položaj rok, loka in puščice, da se postopoma ustvari-jo vse posamezne faze strela. Vsaka sličica se mora harmonično razviti iz poprejšnje. Pri predvajanju mora videti gledalec, kako roka pritegne tetivo s puščico, kako se potem lok sproži in požene puščico proti cilju.

Ko je film v slikovitem delu gotov, se mora sinhronizirati z govorom in glasbo. Tu se začne delo glasbenikov in ropotarjev. Orkester se porazmesti v posebni predvajalni dvorani, tako da so godbeniki obrnjeni s hrbtom proti platnu, le dirigent vidi slike. Na dano znamenje se prostor stemni in film se začne vrteti. Čim se pokaže glavni naslov, dvigne kapelnik taktirko in orkester začne svirati v ritmu dejanja. To je seveda šele poskušnja, ki se pa mora tako dolgo ponavljati, dokler se godba točno ne ujema s slikami.

Okuženo perilo

Po večini se ljudje drže navade, da je treba zamenjati perilo enkrat na teden. Dandanašnji bi se morali sicer držati čisto drugih norm, če bi bilo mogoče. Za presojanje, kdaj je treba obleči svežo srajco, so namreč merodajne bakteriološke preizkušnje. Zdravstveniki so ugotovili, da je na sveže oprani srajci povprečno po sto bakterij na kvadratni centimeter. Ko pa smo perilo že nosili en dan, se poveča število bakterij na enako ploskvico na 75.000. Ako pa nosimo perilo po starem pravilu ves teden, se pomnoži družina bakterij kar na poldrug milijon. Bakterije se domala uničijo že s pranjem, še bolj učinkovito je pa v tem pogledu naknadno sušenje, posebno na soncu in likanje.

S tega stališča se pa glede na moderno štedljivo žensko obleko vsiljujejo neki pomisleki. Zenske omejujejo spodnjo obleko na najpotrebnejše in nosijo toalete tako rekoč na goli koži. Te vrhne obleke se nosijo ponavadi cele mesece, ne da bi se oprale. Na ta način postanejo pravcata gnezdišča bakterij, ki inficirajo kožo. In dejanski so pokazale zdravniške preiskave, da se je število lahkih kožnih bolezni na tistih mestih, kjer se jih dotika samo vrhnja obleka, pri damah zadnje čase nekoliko povečalo.

MIZICA, POGRNI SE!

Tedenski jedilni list

Ponedeljek, obed: špinačna juha, telečji zrezki v smetani s pekatetami, češpljev kompot. **Večerja:** tirolski cmoki, solata; za otroke isto.

Torek, obed: grahova juha z ječmenčkom, ptički od govedine in krompirjev piré, oranžni kompot. **Večerja:** Meso z rižem, za otroke: češpljeva kaša.

Sreda, obed: na juhi rezanci, z mesom mešane prikuhe (špinača, pražen krompir, cvetača v solati). **Večerja:** široki rezanci z gnjatjo in solata, za otroke isto.

Četrtek (sv. Jožef), obed: zelenjadna juha, pečena jarečica, garnirana z ocvrto cvetačo in solata, čokoladni narastek. **Večerja:** ocvrti prižljci s špinačo, za otroke: špinača z jajčno jedjo.

Petek, obed: jota (kisló zelje in fižol), leča v omaki s krompirjevimi krapki, sirov zavitek. **Večerja:** ajdovi žganci z mlekom.

Sobota, obed: na juhi riž z glavičastim kapusom, z mesom majaronov krompir, palačinke. **Večerja:** vampi s parmezanom, krompirjev piré; za otroke isto.

Nedelja, obed: na juhi fritate (juho prihraniti od sobote), nadevana telečja prsa garnirana z ocvrto cvetačo, solata, trijet. **Večerja:** telečji paprikaš in krompirjevi žganci; za otroke žganci z omako, oranžni kompot.

RECEPTI K JEDILNEMU LISTU

(Količina računana za 4 do 5 oseb)

Telečji zrezki s smetano. Od telečjega stegna narežem za dan velike zrezke ali pa pripravim od rebernih kosti odločene zarebernice, potolčem in jih nasolim in po eni strani potresem z moko. Nato dam v kozico eno žlico masti in kepico presnega masla ter zrezke lepo rumeno zapečem od obeh strani. Nato jih poberem na krožnik, n. mast pa dam eno drobno sesekljano čebulo. Ko porumeni, zalijem z juho in kozarcem belega vina. Ko se to nekoliko pokuha, vložim zrezke nazaj in pokrite dušim na mali vročini v omaki dobre pol ure. Po potrebi po malem zalivam. Potem poberem zrezke na gorak krožnik, v omako dam tri žlice kisle smetane; ko prevre, jo precedim in pretlačim čez zrezke. Zraven dam makarone, jajčne pekatete.

Tirolski cmoki. $\frac{3}{4}$ kg belega starega kruha zrežem na drobne kocke, dam v skledo ter oblijem s $\frac{1}{2}$ litra mlačnega mleka, v katero vžvrkljam dva do tri jajca. Osolim in dobro premešam, da se kruh prepoji. Nato zrežem 15 dkg kuhane gnjati ali kuhano in ohlajeno, skozi mesni stroj

zrezano kranjsko klobaso in primešam h kruhu. V ponvi razbelim 5 dkg prekajene slanine in svrem na nji žlico drobno zrezane čebule in petršilja. Ko se nekoliko ohladi, zabelim kruh, osolim in dobro premešam. Potem dodam 3 do 4 žlice moke in oblikujem za pest velike moke. Skuham jih v vrelem, slanem kropu. Ko so vrelj 20 minut, jih s penovko poberem na lesen krožnik, prezežem vsakega čez polovico in polagam v gorko skledo. Zabelim jih z mastjo ali presnim maslom in drobtinami.

Granova juha z ječmenčkom. 15 dkg suhega, zelenega graha skuham in pretlačim. Posebej skuham 4 žlice drobnega ječmenčka. V kozici pripravim prežganje z eno žlico masti ali drobno zrezane prekajene slanine, ene žlice moke, pol žlice drobno zrezane čebule in petršilja. Ko je svetlo rumeno, zalijem s pretlačeno grahovo juho, osolim, premešam in pustim nekoliko časa vreti. Potem dodam še ječmenček, po potrebi zalijem do zadostne količine z juho ali kropom in pustim polagoma vreti na malem ognju do serviranja.

Ptički od govedine. $\frac{1}{2}$ kg pljučne pečenke zrežem na prst debele zrezke (2 na osebo), potolčem jih in nasolim. 10 dkg telečjih ali govejih mehkih jeter ali vranice sesekljam in pretlačim. V kozici razbelim pol žlice drobno zrezane prekajene slanine, zarumenim na nji pol žlice drobtin, zmešanih s petršiljem in jih primešam zraven. Zmes osolim in popram. To namažem na zrezke, zavijem jih skupaj in povežem z n' 'o. V kozici razbelim poldrugo žlico masti, dam vanjo eno debelo, drobno zrezano čebulo. Ko nekoliko porumeni, vložim tičke notri in pustim, da se lepo opečejo. Nato jih po malem zalivam s kropom ali juho in pokrito dušim do mehkega. Ko se vsa vlaga izduši in je meso mehko, poberem ptičke na krožnik, na omako dam pol žlice moke, zalijem, dodam nekoliko paradižnikove konzerve ali dve žlici kisle smetane in pokuham. Nato pa precedim čez ptičke na krožnik.

Riževa juha s glavičastim kapusom. Za vsako osebo vzamem 6 do 8 za lešnik debelih trdih glavic od glavičaste kapusa (Sprossenkohl). Oprane dušim v kozici s presnim maslom do mehkega (približno $\frac{1}{4}$ ure). Po malem zalivam. Glavice morajo ostati cele. 5 minut preden dam na mizo, jih primešam v rižovo juho.

Riž z mesom. V kozici razbelim eno dobro žlico (4 dkg) masti ali pol masti in pol drobno zrezane prekajene slanine in na tem zarumenim eno debelo, drobno zrezano čebulo. K temu dodam 30 dkg na koščke zrezanega telečjega plečeta ali bočnika. Osolim in papriciram ter pokri-

to dušim toliko časa, da je meso na pol mehko, približno pol ure. Nato dodam na osebo po tri pesti dobrega riža (karolina), zalijem z juho ali kropom in pokrito dušim na mali vročini pol ure. Preden dam v skledo, primešam dve žlici naribanega parmezana in tudi na mizo dam nariban sir k rižu.

Čokoladni kipnik. V skledi vmešam, da naraste. 4 rumenjake in 2 dkg sladkorja. K temu primešam 5 dkg zmlelih neolupljenih mandeljnov, 7 dkg zribane čokolade, 2 žlici z rdečim vinom prepojenih drobtin od črnega kruha, 5 dkg opranih rozin, nekoliko cimeta in drobno zrezane lupinice od limone. Nazadnje primešam še sneg od beljakov. Zmes vložim v dobro namazan, s sladkorno sipo potrešen kipnikov model in skuham v sopari, ali pa spečem. Gotovega zvrnem na krožnik

in oblijem s toplo razredčeno marelično marmelado.

Trijet, 4 maslene žemjice zrežem na tanke rezine in jih na pekaču v pečici lepo rumeno zapečem. Opečene vložim v skledo, potresem nekoliko s cimeto ter oblijem s pol litra prevretega, z vaniljevim sladkorjem osladkanega in ohlajenega vina. Čez nekaj časa vino odcedim ter na novo oblijem. To ponovim trikrat. Ko je kruh prepojen, je trijet gotov.

Krompirjevi žganci. Pet srednje debelih krompirjev olupim, operem in zrežem čez pol ter v slanem kropu kuham. Ko vre četrte ure, dosujem zraven 4 žlice pšenične moke (ostre) in pustim vreti nadaljnjih 15 minut. Nato nekoliko kropa odcedim in z lesnim tolkačem krompir zmečkam, dodam nekaj žlic mleka. Z vilicami zmes zrahljam in naložim v skledo ter z mastjo in ovcirki zabelim. U—a.

AKO · ŠE · NE · VEŠ

Izumitelj naočnikov

Skoro vsi zgodovinarji znanosti trdijo, da je povečalne naočnike za obe oči iznašel oče Schipl, kapucinec na Češkem, ki se je rodil okoli 1597, umrl pa v Raveni 1660. Vendar se zdi — poročla Dimanche Illustré — da pripada ta iznajdba pariškemu optiku Chorezu, ki je na otoku Naše Gospe prodajal naočnike pod izveskom »Compas« in l. 1625. predložil kralju Ludoviku XIII. prve vzorce svojih naočnikov, skrčenih na majhen obseg, tako da se da do prilagoditi obema očesoma.

Kateri dan je bil Kristus križan?

O dnevih Kristusovega rojstva in križanja si svet še sedaj ni na jasnem. Že stoletja se o teh datumih vodijo debate in razprave. Točna ugotovitev teh dveh dni je v našem štetju let zato tako težavna, ker se dado teksti izročila razlagati na več načinov in ker se je vrh tega uporabil za izhodišče štetja dni v židovskem koledarju prvi pojav luninega krajca po mlaju, tedaj dogodek, ki bi se že takrat težko točno določil in ki bi se dal dandanašnji rekonstruirati le z največjo težavo. O. Gerhardt iz Berlina je sedaj iznova preštudiral vidnost prvega krajca v okolici Jeruzalema, da na tej podlagi dožene pravi dan Kristusovega križanja. Pri tem se je opral tudi na astronomske račune P. V. Neugebauerja iz Berlina. Na tej podlagi je določil kot dan Kristusove poti na Golgoto: petek 7. aprila leta 30.

Psihologija zverine

Znani zoolog dr. Knottnerus - Mayer pripoveduje v decemberski številki Velhagen - Klasingsovih Mesečnikov vsakovrstna doživetja z zvermi. Dolgo je bil ravnatelj rimskega zoa in še zmeraj neomajno veruje v dobrino vsakega bitja, celo tkz. zgrabljivih zverin. Ako nam prizadenejo kaj hudega, se to godi, ker jih ne razumemo ali jih dražimo. »Če si na priliko nismo bili povsem v svesti glede levov, smo vzeli s seboj stol od trstja v kletko. Noge takih stolov so zvezane z dvema prečnicama. Tak stol se da povezati kakor past za glavo živali, ki bi morla napadla. Osupla žival je potrebovala nekaj časa, da se je iznebila nenavadnega pokrivala, in nevšečni posetnik se je mogel medtem tiho umakniti. V istini se je to komaj kedaj primerilo. Moj najljubši lev se je imenoval Faff. Kako se je mogel veseliti, če sem prišel k njemu na njegov dom! Dobrikanju ni bilo ne kraja ne konca in vselej je bila prava bitka, če sem hotel proč. Kajti Faff se je po pasje vrgel na hrbet, in sicer pred izhodom. Stopiti preko njega bi bilo nevarno, ker bi me bil s svojimi šapami pridržal za noge. Tako sem moral vsakokrat njegovo pozornost obrniti drugam, da sem neopažen brž odšel. Faff ni maral biti nikoli sam. Tožno je mijavkal za menoj in ako me je pot zanesla mimo, sem moral vsaj pristopiti in ga božati. Samo pri jedi se ni bilo šaliti z njim. Bržkone so mladiču med žretjem pogostoma nagajali.

Urejuje Ivan Podržaj. — Izdaja za konzorcij Adolf Ribnikar, — Za »Narodno tiskarno« kot tiskarnarja Fran Jezeršek. — Vsi x Ljubljani.

„Plesna vera“ na Japonskem

Pet milijonov pristašev »plesne vere« (tenrikio), ki jo je pred 91 leti ustanovila neka Mikiko, veruje, da leži sveta dežela, ki jo je Bog določil ob stvarjenju sveta, v japonski pokrajini Jamato.

Mikiko je dojila umirajočega otroka neke sosedu in je molila za njegovo ozdravljenje. Otrok je ostal pri življenju. Pozneje je rešila z molitvijo svoje in svojega moža življenje. 56 let stara je obdovela. Šla je s svojo hčerjo na ulico in začela oznanjati novo vero. Sledilo je petnajst let nepretrganega preganjanja, nova vera pa se je vedno bolj širila. Svojo zadnjo kazensko v ječi je prebila Mikiko, ko je bila stara 89 let. Eno leto pozneje je umrla. Izdihnila je z besedami: »Odpri bom vrata in izravnala zemljo.«

Izredna privlačna sila tenrikia je v prepričanju, da je nova vera protistrup proti boleznim in človeški bedi. »Vernikom« se godi dobro, ker je zanje bolezen samo »naskok bogov na telo, ki so se razsrdili zaradi človeških grehov«. Vera, pobožnost in ceremonije so neke vrste bolniško zavarovanje.

Popolno siromaštvo, ki ga je imenovala Mikiko »globino zemске doline«, je stanje blaženosti. Premoženje, ki se mu kdo prostovoljno odpove, služi za podporo svetišča in misijonov.

Tambajhi, sedež »plesne vere«, je cvetoče mesto s širokimi cestami, lepimi, modernimi poslopji, ki nudijo vso udobnost romarjem. Mesto ima sirotišnico in več šol kakor tudi učilišče za tuje jezike.

Vsako jutro se zbere v svetišču kakih 300 vernikov, ki gredo po službi božji na ceste, kjer pridigujejo. Gojenci visoke bogoslovne šole se poučujejo v govorništvu, petju in predvsem v plesu.

V nasprotju z večino verstev, ki priznavajo odrešenika ali ga še pričakujejo, vsebuje tenrikio trditev, da je vsak moški in vsaka ženska svoj lastni odrešenik. Ni je sile na svetu, ki bi mogla odrešiti one, ki nočejo biti odrešeni. Greh se primerja s prahom, ki je ognjišče bolezni. V celoti pozna »plesna vera« osem grehov: Lakomnost, kes, strast, sovraštvo, osveta, jeza, poželenje in ošabnost. Dva in sedemdeset odstotkov pripadnikov tenrikia so kmetje. Večina je sprejela novo vero po prestani bolezni, iz prepričanja, da so jih ozdravili bogovi »plesne vere«.

Peter Altenberg je sedel pri svoji stalni mizi v nekem dunajskem lokalu. Razgovor je prišel na moško modo.

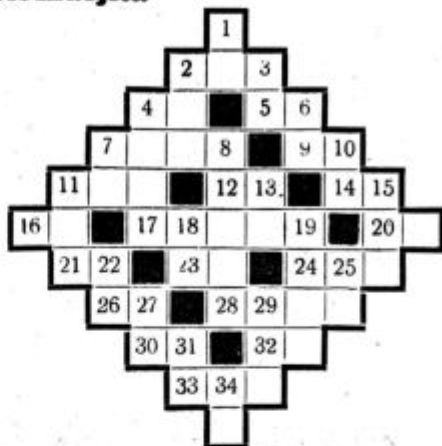
»Ne vem, kako je to,« je dejal Altenberg. »ampak moj krojač zmerom pravi, da je zame silno težko delati.«

»Zakaj?«

»Ker ne plačam.«

UGANKE IN ZANKE

Križaljka

Vodoravno: 2. del obraza; 4. pritrdilnica; 5. nota v solmizaciji; 7. pijača; 9. povratni zaimek; 11. obšiv; 12. frc. členica; 14. reka v Italiji; 16. natrij; 17. mesto v Mali Aziji; 20. obl. pom. glagola; 21. prislov; 23. osebni zaimek; 24. žensko ime; 26. barij; 28. božanstvo; 30. grška črka; 32. er; 33. posoda. — Navpično: 1. predlog; 2. predlog; 3. sl; 4. čas; 6. igralna karta; 7. vol (shr); 8. sarmatski narod, ki je prišel ob preseljevanju narodov z Vandali na zapad; 10. pesnitev; 11. potočna žival; 13. število; 15. žuželka; 18. predlog; 19. rimski bog; 22. predlog; 25. frc. os. zaimek; 27. pl. mera; 29. sorodnik; 31. del kolesa; 34. avtoznamka.

NALOGO V ŠT. 9

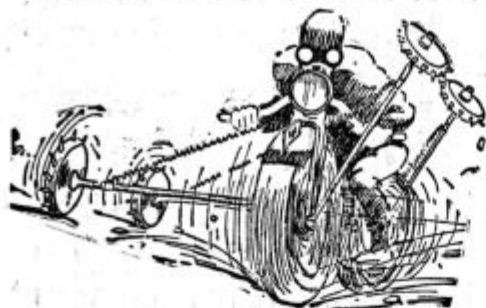
je pravilno rešil in bil izzreban za nagrado Viktor Simšič, Trbovlje-Loke. Tudi to pot razpisujemo eno nagrado v obliki slovenske knjige. Rešitve je treba poslati najkasneje do 21. t. m.

Goethejeva hiša

Slavni Goethejev dom na Grosser Hirschgraben v Frankfurtu se hoče podreti. Vsak turist, ki je prišel skozi to veliko mesto, si ga je ogledal. Sicer je manjši od Beethovnovoga, vendar kaže vse obeležje, v katerem je rasel največji nemški bistre. Ohranjen je vse nekdanje pohištvo v kuhinji, obednici, salonih z zavesami, ki so danes cunje, mojstrovni pisarni itd. Frankfurt bo znal očuvati to starino popolnega razpada, tem bolj ker se bliža stoletnica mojstrove smrti (17. 3. 1932).

HUMOR V SLIKAH

Nova iznajba za dirkače:
Motor, ki se ne prevrne.

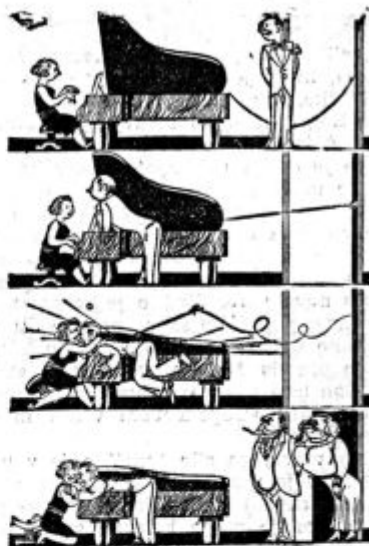
Ona: »Zdi se mi, da se staraš hitreje nego jaz.«

On: »Je že mogoče — saj sem jaz tisti, ki mora plačevati račune.«

Ona: »Radovedna sem, kakšni klobuki bodo letos moderni.«

On: »Draga, kakor pač vsako leto, taki, ki so ti všeč in taki, ki jih jaz ne morem plačati.«

Zaročna past

JABOLKO NE PADE

DALEČ OD DREVEŠA

Milijarderjev sin: »Papa, jaz pa znam že šteti.« — »Ali res? No, pa pokaži, Levček!« — »En milijon, dva milijona, tri milijone...«

MALENKOST

»Kako, v teh dragih časih si mi kupila blago za popotno čepico?« — »Ne bodi hud, možiček, malo več blaga sem vzela. Od ostanka si dam napraviti plašč.«

Strašne sanje: pot na kolodvor